

Proti zmocňovacímu zákonu

Nechte parlament složit zkoušku státnickou. A přestaňte — politikové i noviny — s kampaní pro zmocňovací zákon! Nezvyšujte pocitů tísně, nemnožte poplachu, nesejte sami neklidu, demokratičtí politikové! Na vašich nervech, na vaší kázni záleží, aby i veřejnost odolávala zmatkům.

Co se děje? Kolem nás — růženec diktatur. U nás — těžká hospodářská krize. Je třeba si uvědomit, že obojí snáší právě nejtěžší postížené sociální skupiny s odolností hodnou podivu.

Avšak právě v těchto dnech je třeba dohlédnouti, aby pramenem nervosity se nestaly — nikoli davy, nýbrž — několik vůdčích lidí — a zase nikoli z opozice, nýbrž — z vlády. Agitují pro výjimečný zmocňovací zákon. Jednají o to, aby od června do října, nebo až do konce roku mohla vláda činiti důležitá hospodářská (šetřivá, obchodně politická a finanční) opatření nikoli parlamentně, nýbrž nouzovými nařízeními, na základě výjimečného, zmocňovacího zákona. Nejen agráři, nýbrž také někteří levicoví politikové jsou náchylni prosazovati tuto myšlenku. Tvrdí, že je nebezpečí v prodlení. Že v příštích takřka několika dnech bude nutno rychle vyřešiti řadu zásadních, dalekosáhlých problémů. Dalších úspor v osobních výdajích. V podporách nezaměstnaným. Nový celní sazebník a tak dále. A že parlament by s těmito věcmi nebyl hotov — cestou dosavadního podrobného dohadování a čachrování — ani za měsíce.

Není pochyby, že tito mužové mají pravdu. Opravdu jest nebezpečí v prodlení. A parlament jest opravdu těžkopádný. Je také pravda, že demokratická diskuse je právě v dnešní době instrument příliš rozvláčný, má-li vyřizovati rychle, včas, à tempo.

Ale:

Má-li tato krize vůbec jaký smysl, tedy ten, že se z ní mohou demokraté učít. Na příklad pocitu odpovědnosti i za tempo své parlamentní práce. Nebo státnické šíři pohledu, jsou-li příliš stranicky úzcí. Anebo také mezistranické, koncilianční spolupráci, jsou-li to náhodou tvrdolebí kozlové, posedlí touhou prosazovati jen a jen požadavky své vlastní strany.

Nedopustit, aby tito poučení potřební mohli vynechat tuto dobrou lekci, nenechat je jít za školu, to je také úkol vůdců v dnešní době.

Ostatně však není tak zle. Parlamentní pracovníci nejsou tak nevykonní, jak je ráda vidí byrokracie. Dejte jim šanci! Projevte jim důvěru! Chtějte od nich více! Dovedte jim říci, že tentokráte je chvíle už opravdu vážná!

A uvidíte:

V této zemi je několik mužů, kteří jsou s to vyburcovati své spolupracovníky k velkému výkonu. Takových mužů jest málo, ale jsou. Mají autoritu.

Ať zasednou. Ať vyberou po muži z průmyslu, ze zemědělství, z odborů a z družstev. Tito representanti nebudou spát po pět dnů. Ale sjednají na příklad sporné stati celního sazebníku do 12. června. To je možno, vykonatelné, realizovatelné. Poněvadž je to nutno.

Ti mužové dovedli nespát, když jim bylo za vojny ostříhati cizí erární stodolu. Že by to nedokázali, jde-li o stodolu všech stodol, a to o vlastní? O demokracii?

Kdož agitujete pro zmocňovací zákon, anebo se aspoň hodláte s ním smířit v zájmu vyšší nutnosti, uvědomte si:

Sám klade do hrobu demokracii, kdo má podezření, že dovede jen diskutovat, ale nikoli jednat. Jednat včas, rychle; v y t v á ř e t situaci.

Ale ovšem: buďte jí sami vzorem. Hledejte spravedlivější rozdělení obětí, kterých si žádají státní finance. Vymyťte záplavu stranicko-politických ultimát a justamentů. Šiřte ovzduší a vůli k dohodě. Více odborného, věcného jednání. A zatlačte stranou lidi kompromitované.

Konec konců se pak přesvědčíte: sněmovna ví, že nikde není psáno, že poslanec musí za všech okolností mít své letní prázdniny. Sněmovna bude zasedat dnem i nocí, bude-li třeba, celé léto. Je v ní mnoho mužů, kteří byli nejednou přepracováni ježděním po táborech lidu. Tito mužové jsou ochotni přepracovati se znovu jednáním v komisích.

Nechť se nikdo z pánů-rádo-by-zmocněnců neschová za ně, za jejich pomalost, za jejich těžkopádnost. Mezi poslaneckými frakcemi není o nic více ani méně stranicko-politických drátěných překážek, než je jich mezi ministry v parlamentní vládě.

Nechť nikdo nevyužívá mlhy hospodářských obtíží, aby jí propašoval kontraband několika reakčních předloh, které už po léta čekaly v byrokratických zásuvkách na vhodnou příležitost. Výjimečná doba — výjimečné prostředky. Dobrá. Tak ale terminovat! A nepřehánět prostředky.

Demokracie, jak žije v myslích lidu, na venkově, v živořících střediscích průmyslu a obchodu, je dnes skromná. Ani si nežádá ideální rovnosti, ideální svobody, ideálního bratrství. Chce jen chleba a spravedlnost. Malý kousek chleba a velký kus spravedlnosti.

A tak dokáže divy. V kázni, v sebezapření, v obětech, v práci, v jednání. Bez zmocňovacího zákona!

Miloš Vaněk.

poznámky

Takoví jsou

Čtrnáct dní byla na mne pořádána lita žurnalistická honba pro rozhovor s redaktorem „Reggeli Ujságu“ Ivorem Děnesem. Kategoricky mi bylo nakazováno, abych vysvětlil, co jsem řekl. Učinil jsem tak tedy. Avšak celá ta žurnalistická fronta, která byla jednotná v honbě, je teď zase jednotná v umlčení mého vysvětlení. Opravdu, takoví jsou: teď už nejde o to, aby uklidnili „dobrou vůli“ rozšířením vysvětlení, že rozhovor v „Reggeli Ujságu“ byl hrubá falsifikace; teď už jde jen o to, že by ztratili svou hračku, svého oblíbeného fackovacího panáka. Proto se dementi nejdříve kategoricky vyžaduje a potom totálně umlčí.

Z každé, i špatné věci, získává prý člověk aspoň zkušenost, a ta prý má také svou cenu. Nemám ani této útěchy. Zajisté jsem získal zkušenost, že jsou to komedianti, ale jak je tomu dávno, co jsem ji už definitivně získal? Tato po sté udělaná zkušenost věru mne už nemůže nijak obohatit.

F. Peroutka.

Parlament má nový jednací řád

Parlament tedy již projednal změnu svého jednacího řádu, o níž „Přítomnost“ psala v posledním čísle. Pro spravedlnost je třeba říci, že pod tíhou veřejného mínění se přece jen poslanecká sněmovna odhodlala dát si do jednacího řádu ustanovení o minimální presenci a odhlasovala si, že sněmovna je schopna jednati, je-li přítomno nejméně třicet poslanců v zasedací síni. Je to maličko, pouhých deset procent z plného počtu poslanců, ale je to přece něco. Z opatrnosti ovšem byl paragraf o této věci nastýlán tak, aby dovoľoval předsedajícímu přehlédnout, že je v zasedací síni poslanců méně než třicet. Na tuto minimální presenci se bude totiž dbát jen v tom případě, že si toho někdo z opozice všimne a požádá o konstatování, kolik je v zasedací síni přítomných. Docela komicky to však dopadlo v senátě. Poslanecká sněmovna trvala na tom, že senát si musí dát do svého řádu místo číslice třicet jen patnáct a mělo tedy k jednání stačit 15 senátorů. Proti tomu se však starší páni vzbouřili a mužně si řekli, že by to bylo jen pro smích veřejnosti, nehledě ani k tomu, že senát, jehož schůze jsou méně časté a kratší, se může pochlubit daleko pilnějším docházkou svých členů než poslanecká sněmovna; vpravdě se snad ještě nikdy nestal případ, aby v jednací síni senátu bylo méně senátorů než dvacet — třicet. Proto se senát rozhodl, že než by se vydal na posměch, radši toto ustanovení o minimální presenci ze svého jednacího řádu vypustí.

Stojí ještě za zmínku způsob, jakým byla změna jednacího řádu sněmovnou projednána. Především si každý musil všimnout a kterýsi list to také přibíl, jak se chovala vláda. Na její naléhání byla celá změna provedena a vláda při tomto naléhání slibovala, že nový jednací řád bude znamenat obrát v jejím poměru k parlamentu: Ministři se prý horlivěji zúčastní schůzí, budou v parlamentě skutečně debatovat, často vystoupí na řečnickou tribunu atd. Zatím však projednávání jednacího řádu se zúčastnil jeden jediný ministr a ten jenom v malé části schůze. Jinak zela ministerská lavice prázdnotou. Tož pěkná naděje pro budoucnost.

Horší však bylo, jak se neosvědčilo při této schůzi předsednictvo. Zpravodaj poslanec dr. Stránský docela dobře řekl, že jednací řád je jen mrtvá litera a bude dobrý teprve tehdy, bude-li se ho dobře užívat, hlavně se strany předsednictva. Za referátu dr. Stránského se však hned ukázalo, jak předsednictvo vypadat nemá. Sám předseda sněmovny a po něm jeden místopředseda dovolil, aby komunisté, z nichž jeden se vydatně na obstrukci posílil alkoholem, ukřičeli referenta, bijícího se za věc koalice a celého parlamentu. Páni předsedající se ani moc nenamáhal, aby zjednali klid ve sněmovně a nestarali se o to ani při debatě. (Zpravodaj dr. Stránský musel dokonce jednou předsedajícího hlasitě upozornit, že řečníkovi není nic rozumět, aby zjednal ticho.) Doktor Stránský měl pravdu. Litera není nic. Teprve bude-li dost dobře vůle literu provádět. Předsednictvo tu dobrou vůli neukázalo ani v okamžiku, kdy zpravodaj obhajoval rozšíření pravomoci předsednictva, kdy nasadil svoji osobní čest (neboť komunisté ho uráželi i osobně) za věc celé vládní většiny. Má-li něco z jednacího řádu být, musí si především předsednictvo uvědomit, že vykonávat předsednickou funkci sezením na vyvýšené židli nestačí. bd

Otázka nepříjemná, ale časová

Co je s cenovou politikou vlády? Nic, docela nic a je pro to také dost vážná omluva, neboť vláda je skutečně zapřažena přípravou tak zvaných mimořádných opatření proti ha-kenkreuzlerům, fašistům a komunistům, i když není dost důvodů k tomu šnečímu tempu, jímž v této věci pracuje. Ale co je s cenou cementu? To nám bylo slibováno už dávno a ministerská rada o snížení cen cementu jednala už v době, kdy se začalo upisovat na půjčku práce. Prý proto, aby státní investiční práce byly levnější a vůbec všechno jarní stavební podnikání aby mělo zisk z této snížené ceny. Ministerská rada se usnesla, že bude neobvykle sníženo clo na cement, aby tak náš cementářský kartel byl donucen snížit ceny, aby tak mohl konkurovat se zahraniční produkcí. Vláda tím dokonce pověřila zúčastněné ministry, aby se dohodli o tom, o kolik má být clo sníženo, aby skutečně to mělo vliv na domácí ceny cementu. Zdá se však, že cementářský kartel, jako kartely vůbec, má dlouhé ruce. Neboť uplynuly už skoro dva měsíce drahocenného času a nic jsme o snížení cla neslyšeli. Nic se nestalo, jako by mnohokrát, když šlo o zákrok vlády proti mocným tohoto světa. Není to také zrovna nejpovzbudivější předepra k jednání o protikartelovém zákoně, jež bylo ve vládě už několikrát nakousnuto a teď se nám znovu slibuje na červen. Kartely právem doufají a konsumenty ještě větším právem se obávají, že se vládě zas naskytne nějaká vhodná překážka, pro niž bude možné se ctí toto jednání o nějaký měsíc odložit, jako bylo odloženo závazné usnesení vlády proti kartelu cementářskému. br

Více veřejnosti

Před nedávnem byl zatčen v Praze advokát Herrmann a později několik úředníků v souvislosti s nesprávným odepisováním daní. Ještě předtím byl souzen vyšší úředník berní správy pro nesprávné odpisování daní. Dozvěděli jsme se, jak tento úředník žil nad poměry, dozvěděli jsme se také výrok soudy. Ale nedozvěděli jsme se, co se stalo s těmi, kteří tímto způsobem vymáhali odpisování daní. Nejde tu o prostou zvědavost. Jest těžko zjišťovati, kdo jest více vinen, zda ten, kdo za úplatek odpisuje daně, nebo ten, kdo k takovému jednání svádí. Ale jest velmi běžným zjevem, že se málokdy dozvíme jména těch, kteří upláceli úředníky, aby odpisovali daně; pravdělně se však nedozvíme ničeho o tom, jak se stát vyrovnal s těmi, kteří tímto způsobem defraudovali daně; nedozvíme se obyčejně, zda k svým daním přišel, jak vinníky potrestal. Jisté jest, že více veřejnosti v těchto věcech bylo by dobrým prostředkem, jak brániti takovýmto případům pro budoucnost. Když vyvede nějaký malý zlodějíček něco na ulici, dozvíme se jeho jméno, dozvíme se, kde bydlí, jak je starý, zda jest ženatý. Ale jde-li o ty, kteří uplácením úředníků defraudovali daně po celých statisících, ba po celých milionech, počne zpravodajství velmi pokulhávat. Noviny dovedou velmi dobře referovat o malém incidentu na ulici; ale dostanou velmi málo materiálu tehdy, když se jedná o ty, jejich rukama probíhaly statisíce a miliony. Více veřejnosti — to by byl jednoduchý, laciný a účinný prostředek pro dobu přítomnou i pro budoucnost. Jde o to, aby ve veřejném mínění nevládl názor, že ostře se postupuje jen proti malým zlodějům, kdežto velcí se šetří. Veřejné mínění — zejména u nás — jest nakloněno k nedůvěřivosti, zveličování, dohadování. Tam, kde není dostatek zpráv, tam, kde se věc nevyloží hned ve své skutečné podstatě, začíná veřejné mínění se svými kombinacemi, jak to bylo, proč to bylo, proč to nepřišlo do novin. Nic neuvítá veřejné mínění tak, jako když všem se bude měřiti stejně. Skutečná demokracie se nemůže dívat na to, má-li jeden kabát horší a druhý lepší. Musí znáti jen ty, kteří poškozují veřejný prospěch, a proti nim musí zakročiti ostře bez ohledu na to, o koho jde. Demokracie nezíská veřejné mínění jinak, než naprostou otevřeností, nebude-li nic zatajovat. Jisté by se počet daňových defraudací, odepisování daní za úplatky podstatně zmenšil, kdyby se několik takových případů rozvinulo před veřejností v plném rozsahu, kdyby se ukázalo, že v takových případech není nikdo šetřen. V. G.

Také výchova ke komunismu a fašismu

V Praze se stalo v těchto dnech, že byl z jedné nemocnice poslán do domácího ošetřování chlapec těžce zraněný při jakési pouliční nehodě a celý skoro ještě zavázaný ve škrobovém obvazu. Byl poslán domů, ačkoliv nemocnice ví o bídě jeho rodičů i o tom, že se mu nemůže doma dostat ani nejprimitivnějšího ošetření. Nemocnice to odůvodnila tím, že nemá místa, poněvadž už všechny postele jsou obsazeny dvojmo. Druhý

případ udál se minulý týden. V ambulanci nemocenské pojišťovny byly ráno zjištěny spalničky u dospělého člověka, náhodou nezaměstnaného. Trvalo to skorem do půlnoci, než se úsilí nemocenských lékařů a policii podařilo umístit nemocného v jedné infekční nemocnici.

Jsou to jen dvě kapičky z moře lidské bídy, z bídy nemocných chudších. O nemocné, kteří mohou platit v sanatoriu denně 100 i více korun, je ovšem v Praze postaráno výborně. Nemocnice pro chudé však nestačí a za patnáct let, co se mluví, ale pořád jen mluví o pražské nemocniční otázce, nedovedli jsme toto nejobavější místo pražského středního stavu, pracující třídy i chudiny odstranit.

Na nábreží v Petřské čtvrti stojí několik paláců. Jsou v nich ministerstva. Na Malé straně stojí trojdílný kolos ministerstva financí. Pod Emauzy také několikadílný mamut ministerstva sociální péče. Do přestavby Rudolfiny pro poslaneckou sněmovnu se investovalo na šedesát milionů. Možná, že to všechno muselo být, i ty nové paláce, i ty přestavby. Ale za všechny ten mramor, jímž se v těchto palácích hýřilo, za obkládání zdi umělým i cizozemským kamenem, za všechny ty štuky, sochy, sošky, anděličky a zbytečnou parádu, co jí tam všude je, za to mohla už dnes v Praze stát slušná nemocnice.

To si dovede vypočítat i ten nejprostší člověk, který jednou v těchto budovách byl. A prožil-li náhodou nelidské útrapy v pražské Všeobecné nemocnici, ve dvou na jednom lůžku anebo byl-li nevytěžen poslán domů, či potlučen nebyl do nemocnice vůbec přijat, co takový člověk si má myslet? Má věřit, že všechny vlády a parlamenty, co jsme jich měly od převratu, měly kamenná srdce? Má věřit ve vládu lidu? Nemá tak hnán do vod těch, kteří denně roztrubují do světa, že těmto lidem se povede dobře jen pod komunistickou nebo fašistickou vládou? A kdyby do nich i zahrán byl, nemohl bychom mu to ani zazlívát; protože sami jsme si ho tak vychovávali.

v. r.

Jak žije strana

Ve zprávě gen. taj. dra V. Horáka na bratislavském sjezdu národní demokracie je obsaženo m. j. několik čísel — hodně neúplných — o tom, kolik tato strana zaměstnává tajemníků a sil kancelářských. Je za jímavo, že „Národní Listy“, které referát Horákových přinesly, tato neúplná čísla o svých zaměstnancích v pozdějším vydání vypustily. Snad proto, že to považují za čísla důvěrná, s nimiž není dobře chodit na veřejnost.

Dozvídáme se tu, že na Slovensku pracuje 12 tajemníků, 8 sil kancelářských a 21 honorovaných důvěrníků. — Při tom zpráva tvrdí, že strana měla na Slovensku r. 1929 15.300 členů, nyní pak 30.334. Národně demokratická opozice však tvrdila, že národní demokracie ve svých organizacích na Slovensku neměla ani 7000 členů; vezmeme-li toto velmi pravděpodobné číslo za základ, poznáme, že na nějakých 600 organizovaných národních demokratů připadá 1 sekretář, že na 330—350 organizovaných demokratů na Slovensku připadá 1 honorovaný důvěrník, že na 900 národních demokratů na Slovensku připadá jedna kancelářská síla. Poměr jistě zajímavý.

V zemi moravsko-slezské má strana podle Horákovy referátu — 11 tajemníků a 7 administrativních sil (při 17.946 členů). — Jak to je na Podk. Rusi, referát neříká. — O Čechách se sice říká, že strana tu má 75.188 členů; kolik je tu zaměstnanců strany, referát neříká. — Národní sdružení (39.117 členů) má — jak referát uvádí — 11 tajemníků a 18 kancelářských sil. Posléze se uvádí, že celý organizační aparát strany má 25 tajemníků a 14 pomocných sil. Tu je — asi — myšlen ústřední sekretariát strany.

V celku se tu mluví o 59 tajemnicích, o 37 pomocných silách. To je však jen část, s n a d m e n š í, celého tajemnického, sekretářského aparátu strany. Neuvádí se, kolik sil zaměstnává aparát strany v Čechách, na P. Rusi, neuvádí se, kolik sekretářů mají různé zájmové organizace, studentské, ženské, Rolnická jednota úřednické organizace atd. Kdybychom vzali za základ, že tajemník dostává měsíčně (jen) 1500 Kč, kancelářská síla (jen) 800 Kč, poznáme, že jen síly uvedené (počítáme-li honorované důvěrníky na Slovensku za tajemníky) vyžadují měsíčně o osobního nákladu na 150.000 Kč, ročně pak na 1.800.000 Kč, tedy s pensijním pojištěním a j. přes dva miliony Kč.

Sjezdový referát dra Horáka však uvádí jen neúplný materiál o tajemnickém, sekretářském aparátu nár. dem. strany. Jisto je tedy tolik, že osobní náklady na tajemnický aparát strany činí hezkou řádku milionů Kč. To jsou však jen osobní výdaje. Kde jsou běžné výdaje věcné? (Nájemné, telefon, porto, tiskopisy, dopisy, honorování schůzí — za tři léta bylo usporádáno 4539 veřejných schůzí — atd.) Kde jsou

mimořádné výdaje, které se stupňují zejména při volbách, kdy plakáty, letáky atd. stojí statisíce? Kde jsou prostředky na úhradu pasivního tisku strany? Vidíme, že strana stojí miliony. Dr. Horák uvedl, že strana měla 131.721 členů. Národně demokratická opozice však tvrdí, že na Slovensku není 30.339 členů, ale jen 7000. — To by znamenalo, že číslo 131.721 je číslo velmi optimistické; pro to mluví také skutečnost, že tomuto číslu nijak neodpovídá počet hlasů při volbách. A uvážíme-li, že — jako v každé straně — i v národní demokracii je mnoho matrikových členů, vidíme, že je velký rozpor mezi poměrně malým počtem příslušníků strany a řadou milionů, které stojí vydržování strany. U národní demokracie tento rozpor, který vysvětluje mnoho věcí z našeho stranictví, je velmi nápadný.

V. Gutwirth.

Soukromé řečnické extempore

Po dlouhé, dlouhé době zaujal dr. Kramář v „Národních Listech“ stanovisko k výroku, který byl národní demokracii tolik předhazován: „Němci do vlády, my — národní demokracii — do revoluce.“ Jestliže tato slova byla národní demokracii tak často přidržována před očima, pak to bylo proto, že národní demokracie tehdy, když Němci šli do vlády, nešla do revoluce, ale její ministr šel si do vlády sednout vedle německých kolegů. Dr. Kramář tehdy měl možnost říci: to nebylo mínění strany, jen soukromé extempore. Ale tehdy to neřekl, nýbrž teprve tehdy, když mu připadla úloha zahánět duchy, které vyvolal. Před bratislavským sjezdem tříštila se totiž národní demokracie ve dvě frakce: v tak zvané radikální národní demokracii a národní demokracii věrné straně. Ti t. zv. radikální národní demokraté mají velmi blízko k Stříbrnému. Ale jejich radikalismus v nich nevyrostl jen tak: byl pěstován vedením národně demokratické strany; s vědomím posl. Kramáře. A tento radikalismus přerůstá nyní národní demokracii přes hlavu; proto vedení strany pospíchá a liže studenou vodu na hlavy vzbouřenců. Proto přichází i Kramář a snad prohlásí ještě za soukromé extempore jiná slova z tehdejší doby: když to nepůjde s parlamentem, půjde to bez něho. Snad prohlásí, že ta slova o „lžihumanistické pakázi“, která také padla na národně demokratické schůzi, byla také jen extempore. Snad prohlásí vše to, čím národní demokracie zfašisovala svoje lidi tak, že jdou dnes proti vedení strany, za soukromé extempore. Bohužel, historie ukáže, že toto fašisování nebylo jen soukromé extempore několika lidí. Ukáže, že to byl dr. Kramář, který svými projevy a svojí taktikou podporoval v národní demokracii radikalismus, který mu nyní přerůstá přes hlavu. Zesnulý spisovatel Kálal jednou vzpomenu, jak Kramář už v Paříži na mírové konferenci byl již osobně rozhořčen a sliboval, že ukáže opozici, jakou jsme ještě neviděli. A když se nedávno jednalo o splynutí frakce Stříbrného s národní demokracií, bývalý gen. tajemník Hlaváček ukazoval, že dr. Kramář mu dával placet k jeho velmi radikální agitaci. Dnes by národní demokracie ráda smazala kus své minulosti, která jí vychovala takové radikály, že se jich i vedení strany bojí. Dnes dr. Kramář stojí mezi oběma frakcemi a žádá mu již nedůvěruje. Radikálové jsou ochotni již přes něj přejít, a ti, kteří vůdi, jakou spoušť radikální agitace straně způsobila, nejsou nadšení drem Kramářem, který má velkou část odpovědnosti za tuto politickou porážku.

V. G.

Běženci

Z Německa k nám uteklo v poslední době dosti lidí; jest to divná směsice; jsou mezi nimi lidé se známými, literárními jmény, jsou to také lidé neznámí, obchodníci, advokáti, úředníci; židé a sociální demokraté, lidé demokraticky smýšlejší; mnozí z nich hned po příjezdu musili vyhledat lékaře nebo se svěřit sanatorní péči. Leckterý ten lékařský náález jest krutou obžalobou toho, co se děje v Německu. Ale sotva se u nás objevili první z těchto lidí, ozvali se někteří z našich vlastenců: máme tyto lidi vůbec k nám pouštět? Máme se nějak u nás o ně starat? Tito vlastenci by snad nejráději viděli, abychom tyto lidi vrátili na hranice a tam je odevzdali do rukou S. A. nebo S. S. Vlastenci pak uvažují dále: když se už máme o někoho starati, nejsou nám bratři Rusové blíží než tito běženci z Německa? Není v prvé řadě naší povinností starati se o emigraci z Ruska? Jest jisto, že tito vlastenci, kterým tak leží na srdci osud ruské emigrace, nedají ani haléře těmto běžencům z Německa a že nehnou ani prstem, aby se jim trochu pomohlo. Přes to však mají velkou starost, aby tito běženci se snad přespříliš nepodporovali. Nuže jest potřebí říci, jak to jest a jak to bylo: kdyby ruská emigrace, která se k nám utekla, byla odkázána jen na ty, kteří mluví

stále o velkém, demokratickém, slovanském Rusku, zemřela by hlady co nejdříve. Neboť: tito vlastenci, kteří tolik věří ve velké, demokratické Rusko a kteří mají tak rádi ruskou emigraci, mají — zavřené kapsy. Tu a tam se uspořádá čaj, bazar ve prospěch ruské emigrace, ale to jest jen kapka na žhavý kámen a jest to jen příležitost ukázat, že se něco dělá. Velmi a slovansky se při tom řeční. Jinak představitelé tohoto druhu slovanství mají pro bratry Slovany ponejvíce jen doporučující visitky, které mají Rusům-emigrantům otevřít cestu buď do státních úřadů nebo soukromých závodů. A jsou opravdu státní úřady i soukromé firmy, v jejichž personálich vidíme kus Ruska. Zda Ruska demokratického, jest otázka jiná. Hlavní věc jest, že to byly doporučující visitky, které tito Slované považovali za velký kus slovanské práce. Sto takových visitek dostanete již za 18 Kč, takže tento druh péče o slovanské bratry v celku nepřijde draho. Za týden byli by umírali u nás hlady ruští emigranti, kdyby byli u nás odkázáni na podporu našich slovanských vlastenců. Tak převzal tuto péči stát a nutno o něm říci, že učinil vše, co se dělat dalo, ba často utrhl kus chleba českému člověku, aby neměl hlad ruský emigrant. To není výtěrka, ale jest to konstatování skutečnosti. Pamatuji se, že po převratu sociální péče nemohla českému studentovi dáti to, co dostával ruský student-emigrant. Z té doby se vypráví o jednom českém studentovi, který přišel na myšlenku vydávati se za ruského studenta emigranta, aby se měl lépe než chudý český student. Ale jednou — při zkoušce — mluvil tak dobře česky, že to vzbudilo podezření: a tak z ruského studenta emigranta stal se zase jen chudý český student, který si šel svoji cestou za svoji podporu daleko ne tak vysoko stanovenou jako v počátečních péčích o ruské studenty emigranty. To jen na ukázkou, že hostům dovedli jsme dávat lepší stravu, než lidem ze své domácnosti. Základní skutečností však jest, že ti, kteří nejvíce mluvili o bratrech Slovanéch, se o ně příliš nestarali a starali se o ně velmi málo tam, kde by to bylo vyžadovalo hmotných obětí. Proto tito lidé, kteří neučinili povinnost k těm, které považovali za svoje bratry, mají velmi málo práva posuzovati, jak se jiní starají o ty, kteří k nám přiběhli a utekli ze severu. Jest to jen nové potvrzení skutečnosti, že v dnešní době nemáme pochopení pro bolest a strasti člověka. Dříve, než se k němu skloníme, díváme se mu na politickou legitimaci.

V. Gutwirth.

Přirozené omezení porodů

Výzkumy japonského lékaře Kyusaku Ogina, rakouského profesora dra Hermanna Knause a kniha holandského lékaře dra J. N. Smulderse, vydaná německy pod titulem „Periodische Enthaltung in der Ehe“ (Mainz, Regensburg) daly podnět v Německu k širokým diskusím o tak zvané „Knausově a Smuldersově metodě“. Debatovalo se na poli medicinském, sociologickém i morálním o důležitých zkoumáních, která se snaží objasniti a přesně vědecky stanoviti známý zjev periodické neschopnosti žen k početí v určitých dnech každého jejího měsíce. V praxi je dávno známo, že žena není schopna oplodnění kdykoli, nýbrž jen v určitých dnech, a že tyto dny jsou v souvislosti s menstruací, event. ovulací. Mnoho lékařů kontrolovalo data koncepcí u mnoha žen a potvrdili i praktickými příklady dosti spolehlivě to, co je v teorii dnes jasno docela bezvýhradně: že žena normální dispozice je bezpečně schopna oplodnění pouze osm dní v měsíci, poněvadž pouze v těchto dnech má ve svém těle vajíčko schopné oplodnění. Přirozeně se soustředilo zkoumání lékařů na bezpečné zjištění toho, které jsou tyto „nebezpečné“ a „nikoli nebezpečné dny“. Česká knížka J. E. Georga o „Pohlavním životě v manželství a přirozeném omezení porodů“ (vydaná v nakladatelství Ladislava Kuncíře rychle již ve II. vydání) sestavuje dokonce 42 precizních a několikasloupečných tabulek, z nichž je možno pro každou ženu na světě podle trvání její normální periody vyčísti, ve které dny v měsíci nemůže u ní dojiti ke koncepci i bez použití jakýchkoli antikoncepčních opatření.

Protože tato knížka po prvé v populární formě u nás upozorňuje širokou veřejnost na zjev sociálně neobyčejně důležitý, poněvadž zabraňuje nežádáným a nebezpečným početím v nehygienických vrstvách je hygienicky jedním z nejdůležitějších faktů sociálních a také jedním z faktů dosud nejméně uspokojivě vyřešených, bylo by záhodno povšimnouti si této knížky odbornou debatou. Zejména proto, že knížka obsahuje i značné nebezpečí naprostou apodiktičnost svých tvrzení a nepřipouštěním nejmenší pochybnosti o tom, že všechno, co se v ní vykládá, je docela nezvratným a exaktně vědeckým faktem. V německých kritikách o Knausově a Smuldersově metodě čtli jsme vždycky znovu rezervy a upozorňování, že všechny tyto výzkumy o nemožnosti početí v určité dny platí docela bezpečně pouze v teorii, že však v praxi se v docela neznámých důvodech v některých případech neosvědčily. Že je sice dokázána nejvyšší schopnost oplodnění v osmi středních dnech mezi dvěma periodami, že však dochází i velice často k oplodnění těsně před periodou nebo ihned po ní. O tom ovšem se v populární a širokým vrstvám přístupné knížce, která chce být dokonce praktickou příručkou, J. E. Georg vůbec nezmiňuje.

Zato přidal ke své knížce mnoho uvažování morálního a etického, cituje mnohokrát boha a mnohokrát Krista, píše Stvořitele, Muže a Ženu s velkými písmeny, užívá za základ všech svých argumentů Přírodu a vyvozuje z toho mnoho zatracujících důsledků pro moderní civilizaci. Přehlíží docela, že jsme celou soustavou svého života, svými ideály a kulturním úsilím něčím docela jiným než divochy na rajských jižních ostrovech, že předpoklady našeho společenského života jsou docela jiné než předpoklady života v přírodě. J. E. Georg nešetří filipikami proti antikoncepčním metodám „nepřirozeným“ a přehlíží, že je také nepřirozené bydlet v sedmipatrových domech, jezdit aeroplánem nebo naslouchati rozhlasu s druhého konce světa. Sylogistickými a teologickými argumenty se neodstraní sexuální bída. Užívání antikoncepčních prostředků je pryč „protipřirozenost“, a proto věc mravně odsouzení hodná a za každých okolností zakázaná, tyto prostředky jsou „nejisté, dále škodlivé zdraví a rušivé pro tělesný i duševní soulad manželů, odporné, drahé a protipřirozené, a proto nemravné a nedovolené“ (str. 46). Jsou tak hodné zavržení zejména proto, že při „tělesném obcování každý vědomý úmysl znamená protipřirozenost“.

Jak se tomuto vnášení úmyslnosti do pohlavního aktu vyhýbá náš autor způsobem dovoleným podle encykliky papeže Pia XI. ze dne 31. prosince 1930, může sloužiti tento citát (se str. 65).

„Nechce-li žena použít tabulek (na konci v této knize), nýbrž chce-li si ty dny vypočítat sama, nejpraktičtější bude když si vezme na pomoc kalendář a vypočítá si při počátku každé menstruace neplodné dny pro následující cyklus, a to: poznačí si den, kterého očekává příští menstruaci. Od toho dne počítá pak 11 dní nazpátek; to jsou dny neplodné, pro pohlavní obcování volné. Potom počítá dalších osm dní nazpět, tedy 12. až 19. den před příští menstruací. Těchto osm dní si poznamená černým křížkem; to jsou dny plodné, tedy „nebezpečné“; v těchto dnech nesmí tělesně obcovat, nechce-li otěhotnět. — Ostatní dny před tím jsou zase neplodné. Ale znovu si zde připomeňme: posledního dne před tím plodným týdnem již nesouložit večer, nebo dokonce v noci!! A prvního dne po plodném týdnu obcovat teprve večer!“

Dalo by se vyvoliti mnoho zábavně neobratných citátů z této knihy, která i při svém sotva potřebném orthodoxně katolickém světovém názoru je dílem o velice vážné a sociálně nesmírně důležité otázky. These Knausovy a Smuldersovy měly by býti prozkoumány a ověřeny veřejnou a netou na podkladě všestranných zkušeností, na podkladě odpovědí sestavených v dosti dlouhých obdobích, s přesnými doklady, kdy se osvědčily a neosvědčily. Vyloučení nežádáných otěhotnění a tím také vyloučení nutnosti pozdějších násilných přerušení těhotenství je z nejdůležitějších zájmů veřejného zdravotnictví.

Dr. O. Rádl.

Také kus propagace demokracie a státu

Z toho boje ve vzduchu, o němž tu minule bylo psáno, totiž z boje o samostatnou německou vysílací stanici v Československu, která by paralysovala hakenkreuzlerskou propagandu z říše, z toho asi už nebude nic. Ministr dr. Špina ve svém rozhlasovém projevu sice ohlásil, že tato stanice bude vládou zřízena, ale byl zle desavován členem téže vlády a dokonce resortním ministrem, který jistě má do věci co mluvit. Národní demokraté totiž vyslali k ministru pošt deputaci, aby proti zřízení německé vysílací stanice protestovala a podle referátu „Národních listů“ je ministr dr. Franke ujistil, že protestují proti něčemu neskutečnému, poněvadž se na zřízení samostatné německé vysílací stanice vůbec nepomyšlí.

Kdo rozumí síle propagandy a nakažlivosti hakenkreuzlerismu mezi našimi Němci, ten jistě uzná, že je to těžká politická chyba a nový doklad do sbírky toho, jak se demokracie neumí ani bránit, ani propagovat. Ale protože se ke všemu ve vládní většině potřebuje jednomyslnosti a protože, jak se zdá,

je ministr pošt a jeho strana — kromě národních demokracií ovšem — proti zřízení německé vysilačky, musíme úmrtí tohoto nenarozděného dítěte považovat za definitivní. Jsou tu však jiné cesty, jak by se mohlo rozhlasu užívat k propagandě státní politiky. Nemáme už na mysli častější projevy členů vlády, toho se po slibném náběhu Dérerové a Spinové budeme muset asi vzdát, ale je to naše Československá tisková kancelář, jež by mohla svých velmi nudných a nenovinářských relací užít k propagandě uvnitř státu i za hranicemi. Příklad z neděle: Obec legionářská uspořádala v Lánech velký hold panu prezidentovi a naše tisková kancelář o tom nedovedla svým čtenářům a zejména radiovým posluchačům říci víc, než toto:

Bylo tam tolik a tolik účastníků, promluvili ti a ti předáci, načež „o polednách dostavil se pan prezident mezi účastníky a byl uvítán . . . Pan prezident prošel špalírem obecenstva a byl všemi srdečně pozdravován . . . Rozloučiv se s pořadatelem sjezdu, přál pan prezident mnoho zdaru . . .“

To je vše, co dovede rozhlas posluchačům říci, ačkoliv o prezidentu Masarykovi je známo, že ani při takových slavnostech nepěstuje slavnostních a bezobsažných projevů, tím méně mezi „svými hochy“, legionáři, s nimiž každý rok promluví několik slov politických. Jistě i tentokrát prezident řekl něco, co by mělo být slyšeno v celé republice. Povinností Československé tiskové kanceláře by mělo být takový výrok prezidentův si zjistit, autorisovat a rozeslat do světa. Po každé, když prezident kdekoliv vystupuje veřejně, po každé, aby se aspoň tak udržoval živý kontakt hlavy státu s občanstvem, aby slova největšího republikána a demokrata byla slyšena po celé zemi.

Nebo odjinud z téže neděle. Zpravodajské oddělení rozhlasu o mohutné protirevisionistické manifestaci v Košicích nedovedlo říci posluchačům nic víc, než suchý referát, kdo mluvil, co zhruba řekl a kolik tam bylo lidí. Taková relace, kdyby byla ještě nezábavnější než tato, má být v každém případě rozesílána do celého světa, nejen do Československa česky. Měla by být přednesena německy, francouzsky a anglicky, protože v Košicích se přece nemanifestovalo pro naši domácí potřebu, ale proto, aby to bylo slyšeno za hranicemi. Dobrodiní, jež nám dává pro nejrychlejší sdělování myšlenek na největší dálku rozhlas, by se mělo užívat, ne ho nechávat jiným a nepřátelům.

To jsou pro propagaci státu cesty velmi schůdné a v zahradě už dávno vyšlapané. Jen u nás o nich nechce mnoho lidí z malicherných důvodů vědět.

Kliky a klikaření

O stranách a stranicích byla napsána dlouhá řada knih, brožur, studií; vrátí se však s poměrně malou kořistí ten, kdo se do odborné literatury vypraví, aby zjistil, co to vlastně jest klika, klikaření; najde sice hodně dokladů o nebezpečnosti a zálužnosti klik; najde však málo odpovědí na otázky: jak se kliky tvoří, jak se projevují, v čem jest příčina jejich nebezpečnosti. Chudost literatury o klice v době, kdy roste zájem o rozbor sociálních zjevů, souvisí právě s tím, že žádnou kliku nelze popadnouti za ruku; kliky jsou skryté; nikdo se nepřihlásí, aby řekl: jsem příslušník kliky té a té. Kliky žijí a pracují pod hladinou veřejného života. Proto je nevidíme, ale cítíme jejich vliv. Sotva bychom našli obor společenského života, kde by se neuplatňovaly. S existencí klik se počítá již tak, že se jí vykládají i různé akce, v jejichž pozadí skutečně žádné kliky není. Podíváme-li se, o jakých klikách slyšíme, o klikách politických, literárních, radničních i divadelních, uměleckých i vědeckých, vidíme, kde všude duch kliky žije.

Klika se omezuje na málo jednotlivců; ve větším počtu nelze již tak dobře pracovat. Tvoří jí takový jednotlivci, kterým jejich fond myšlenkový, politický, umělecký sám o sobě nestačí, aby je dostal tam, kam by se chtěli dostat. Proto klika, sdružení více lidí, kteří by chtěli se dostat výše, než odpovídá jejich schopnostem, musí nahradit kamarádstvím, známostmi, protekcí, vzájemnou pomocí to, co se jim nedostává. Najdeme i u vynikajících lidí sklony býti v klikách, ale většinou vynikající lidé spíše cítí na své kůži jejich vliv. Velcí lidé nepotřebují se houfovat; klikaření jest pomocníkem lidí malých, kteří se chtějí dostat nahoru, aniž jim na to stačí jejich síly.

V tom bych také viděl příčinu, proč po válce se klikaří více než před válkou, a proč příklady klik, o kterých se dočítáme v neoficiálních dokladech našeho literárního a politického života před válkou, jsou v celku idyloou vůči urputnosti klik dnešních. V takové velké a rušné době se dostal nahoru leckdo, komu se o tom nikdy nesnilo. Rozvodněná řeka vynesla hodně

vysoko i smetl. A stalo se, že tito mnozí povýšenci uvěřili nakonec své důležitosti a uvěřili, že něco v nich přece jen musí být, dostali-li se tak vysoko. A špatné příklady kazí dobré mravy; dostali-li se tak vysoko lidé průměrní a podprůměrní, řekli si i ti druzí: když ty, proč ne já? Pomohla-li prvním shoda okolností, prudkost vývoje, pomáhali si ti druzí již plánovitě; tu se rodí poválečné klikaření, podporované i tím, že bylo toho dosti, až nadbytek, čeho se mohlo klikařením dosáhnouti.

V. Gutwirth.

politika

Lion Feuchtwanger:

O smyslu a nesmyslnosti nacionalismu

Feuchtwanger, nejmohutnější německý romanopisec dneška, jehož dvě hlavní díla, „Úspěch“ a „Židovská válka“, právě vycházejí v českém překladu, patří ovšem také mezi ty, jež Hitler ze země vypudil. Toto jest přednáška, kterou proslavil v Americe. Šovinistické šílenství, které se zmocnilo Evropy, je tu popsáno s vynikajícím stilistickým uměním. Co zde schází, je ovšem slovo o oprávněném nacionalismu malého, ve své existenci ohroženého národa.

I.

Obroda nacionalismu.

Před třiceti lety, na přelomu století, zdálo se již, že nacionalismus jest navždy překonán. Ovšem, všude se o něm mluví. Ale všichni vážní lidé byli přesvědčeni, že tento nacionalismus již jenom živoří, udržován uměle při životě obchodníky, kteří na něm měli zájem. V nacionalismu se věřilo tak málo jako v boha zosobněného v postavě dědečka s vousem a svatozáří, anebo v čerta s ocasem a drápy. Vládlo přesvědčení, že lidstvo bude se ubírat cílevědomě k cestě, předepsané rozumem a vedoucí k jednotné všeobecné organizaci světa a že tato cesta není daleko.

Tak to dopadalo s nacionalismem před třiceti lety, tedy v šerém dávnověku. Neboť potom přišla válka a vrhla svět dále zpět než kterákoli událost předtím v zaznamenaných dějinách bílých národů. Jistě že tu byla po válce nejlepší vůle provésti nutné znovuvybudování světa podle zásad rozumu. Ale to se vůbec nepovedlo. Místo, aby se udělalo z lidí v Evropě žijících jednotné, rozumně spravované obyvatelstvo, nadělalo se z nich 34 národů. Barbarství, které se po čtyřech letech násilí a chvalozpěvů na násilí všude roztahovalo, rovněž přispělo k tomu, že hranice, stržené technikou, byly znovu a ještě výše vybudovány. Před válkou byl nacionalismus, jak již řečeno, jako světový názor vyřízen. Nyní v něm spatřoval podrytý evropský kapitalismus svůj poslední val. Investoval vše co měl do tohoto podniku, aby vyschlé myšlenky nacionalismu přivedl k novému květu. A podařilo se mu vytvořiti ze tří polomrtvých nacionalismů předválečné Evropy tři tučty nových, zcela životných a nebezpečných nacionalismů.

Jak vyhlíží tedy tento velmi rozvětvený evropský poválečný nacionalismus? Existuje, to jest jisté. Nejenže vidíte všude v Evropě jeho stejnozkroje, jeho zbraně, jeho pohraniční stráže a celníky, jeho krvavé stopy. Nejenže vidíte některé ty výhody, které přinesl, že totiž některé vlaky přesněji jezdí a že několik milionů lidí naučilo se zdraviti jednodušším a ochotnějším způsobem. Nejenže vidíte všude

v Evropě úpadek hospodářský i úpadek civilisace, který způsobil. Nikoli, nehledě ke všem těmto známým, na bílé dni jsoucím vnějším projevům nacionalismu, můžete se tisíckrát přesvědčiti, že velmi početné masy jsou jeho přívrženci, nehledě k vlastnímu hospodářskému zájmu. Ovšemže mohou uvést množství hospodářských událostí, jichž důsledkem jest nutně nový nacionalismus, důvody, které jsou pro každého, kdo chce vidět, jasné. Ale tyto důvody samy o sobě nevysvětlují nadšení milionů lidí hotových k obětem pro nacionalistické ideály.

Ptám se vás nyní a prosím vás, byste si tuto otázku položili se mnou:

na jakých duševních základech spočívá tento nový nacionalismus?

Co může jednotlivce přimět k tomu, aby se připojil k jiné skupině než k té, s níž ho pojí hospodářské zájmy?

Před válkou byla nejvyšším ideálem Evropanů individualita. Nejvyšším štěstím člověka zůstává osobnost, tato slova Goetheova byla vědomě nebo nevědomě přesvědčením mnohých vzdělanců v Evropě. Ne, že by snad bylo bývalo více osobností než nyní. Ale každý se snažil býti osobností, cítilo se jako nedostatek, když se někdo vědomě a zřetelně od druhého nelišil a kdo vlastní osobnosti neměl, snažil se nějakou napodobiti.

Válkou se to změnilo. Nyní se nadělalo neobyčejně mnoho křiku s tím, že jednotlivce má zmizeti ve skupině, horovalo se o duši masy, o štěstí plynoucím z kamarádství, z občastňujícího pocitu, býti členem velkého celku. Nyní mohl, kdo nebyl osobností, nechat masku osobnosti padnouti. Jak to bylo příjemné, dělat mínění, pocity, pohyby a činy jiných prostě sebou. Bylo-li cílem civilisace posledního století posílení sebevědomí individua a zatlačiti jeho spolehnutí na jiné, teď nemusil se jednotlivce již namáhati, mohl si popřáti vypnutí, jeho pohodlné podřízení se konvenci nebylo již slabostí, bylo to nanejvýše ctností.

Po čtyři léta byl tento způsob nazírání podporován od každého, vychvalován jako nejvyšší ctnost. Není divu, že také potom lidé duševně slabí nebyli s to vzepřít se tomuto neobyčejnému vábení, a že místo aby sami mysleli, připojovali se ke skupinám. Kdo sám nebyl silný, mohl bráti podíl na síle skupiny, mohl se zahřátí příjemným pocitem, že vlastnosti celé této skupiny mu samotnému náležejí. Bylo to snadné a příjemné, zakryti vlastní méněcennost, vlastní nepostačitelnost kolektivními vlastnostmi národa, típytným nádherným pláštěm lidovecké slávy.

Kdo jest signor Rossi jako jednotlivce? Nikdo, nic. Možná, že je to malý úředník, který si vydělává nuzně na maccheroni. Signor Rossi jako národně uvědomělý Ital jest však příslušníkem slavného národa. Činy tohoto národa jsou jeho činy. On sám běže podíl na silnicích, které nechal pan Mussolini postaviti, on sám způsobil, že v Itálii jezdí přesně vlaky, že je zde dobře vycvičená armáda a skvělé loďstvo. Ba, pan Rossi se zúčastnil dokonce dřívějších činů, které byly v této zemi vykonány, činů Césarových a Augustových, a když vztáhne ruku k fašistickému pozdravu, pak není signor Rossi už signorem Rossi, nýbrž malou částčkou Mussoliniho a Césara.

Takovými představami — narcismem nazývá psychoanalýsa toto duševní ustrojení — vysvětluje se vnitřní působlost jednotlivce k přejímání nacionálních citů a myšlenek. Tato působlost byla po válce dvojnásob silná. Jednotlivce byl zvykán, aby se přenášel přes vlastní nuznost myšlenkou, jak slavný je národ, k němuž přináleží. Jako osobnost neměl tento jednotlivce možná způsoblosti ani odvahy, aby si objednal ve slušné restauraci u sklepníka nápoj: jakožto součást skupiny měl moc diktovati světu zákony.

Jak je tomu však nyní s hranicemi jednotlivých národnostních skupin? Kde nalézá nový evropský nacionalismus kriteria, která spojují jeho přívržence s určitou skupinou lidí a nikoli s jinou? Které vlastnosti to jsou, které podle tohoto nového nacionalismu dělají z obyvatelstva lid, z individua národ?

Skutečné důvody, hospodářské i ty narcistické, jichž jsem se právě dotkl, jsou od teoretiků nového nacionalismu zakrývány různými ideologiemi, které často přecházejí jedna v druhou. Národní sounáležitost jest podle této ideologie odůvodněna a podmiňována předně společnými regionálními, klimatickými předpoklady, za druhé společenstvím rasy, za třetí společnými dějinami, za čtvrté společnou řečí.

Prosím, sledujte se mnou poněkud blíže tyto čtyři základní předpoklady nacionalistické ideologie.

Předně je tu nacionalismus, který se odvolává na to, že stejné klima, společná půda, společné regionální předpoklady lidí sblížují. Jest jasno, že tento druh nacionalismu má za určitých předpokladů smysl. Území, jako jsou Spojené státy americké, rozlehlé, prázdné a mladé, vytvořilo samozřejmě předpoklady, které existují jenom v jeho případě, nenalézají však podobnosti v jiných částech zeměkoule, ale jeho obyvatele k sobě vážou. Totéž platí v jistém smyslu o obyvatelích ostrovních států, o Anglii, Irsku a Japonsku.

Byly doby, kdy měl tento nacionalismus v jistém směru pro všechny platnost. To bylo tehdy, dokud byli lidé v jednotlivých krajích odkázáni na půdu tohoto svého kraje, na výrobky svých nejbližších sousedů. Jak však vypadá tento regionální nacionalismus dnes, kdy pro nejpočetnější skupinu lidí nejsou již tyto předpoklady dány? Tu se tento regionální nacionalismus stává z rozumného názoru a z dobrodiní nesmyslem a strastí. Pokročilá technika, pokročilá doprava osvobodily člověka od závislosti na půdě, na které bydlí, od závislosti na dílnách a továrnách v jeho okolí. Ať kdekoli bydlí, může člověk dnes své potřeby kryti tam, kde jsou nejlépe a nejlevněji uspokojovány. Také to dnes není takové, že by jenom ta země, v níž jednotlivce bydlí, její nebe, její půda, její rostliny, její lidé, její zařízení určovaly pocity a zážitky jednotlivce, nýbrž knihy, noviny, obrazy, film zprostředkují mu znalosti o celé zemi, o událostech a o jakosti celé zeměkoule. To, co je vzdálené, doléhá dnes s toutéž intenzitou na jednotlivce jako to, co je blízké, utváří se stejnou intenzitou jeho nitro.

Za těchto okolností stává se nacionalismus v největším počtu případů nesmyslným místním patriotismem. Hranice největšího počtu okrsků evropských nejsou stanoveny podle rozumných zeměpisných nebo hospodářských úvah, nýbrž dle libovůle. V některých případech pochodí ze strategických úvah, jindy jsou důsledkem smluv, které uzavřeli před sty lety nějakí velcí páni, v mnohých případech pak pracovalo zapomení: při ujednávání nějaké velké smlouvy mezi státy se zapomeno na malé území.

Ani nejsilnější superlativ nebude s to přeháněti osudný vliv tohoto regionálního nacionalismu v malém, zalidněném území Evropy. Jest zde seskupeno na území, které není ani z poloviny tak veliké jako Spojené státy americké, třikrát tolik lidí a tito lidé mluví sedmdesáti jazyky. Mohli by býti dostatečně zásobeni, kdyby si navzájem své výrobky vyměňovali. Místo toho tvoří 34 státy, které se navzájem proti sobě uzavírají, jeden nedůvěřuje druhému, jsou ve všem nejednotní a společnou jest jim jenom myšlenka, že každý z nich má od svého souseda to nejhroznější k očekávání.

Nelze prostě nahlédnouti, proč by neměl mít německý rybář ze severu ničeho společného se skandinávským nebo s anglickým rybářem, naproti tomu však že by měl mít vše

společně se sedlákem z bavorského pohorí. Tupý nacionalismus neomezuje se na veřejné instituce, nýbrž zasahuje do všedního života každého jednotlivce. Lze na příklad těžko zdůvodnit rozumem, proč bych se měl cítit uvnitř libovolných hranic své země více spjatý s nějakým mužem než s tím, který bydlí 5 kilometrů za hranicemi. Ale vláda mě země toho ode mne vyžaduje. Žádá dále, abych platil značnou část svých příjmů za to, že ona podporuje mými penězi nevýnosné zemědělství uvnitř těchto libovolných hranic a za to, že mně požívání výrobků mnohem rozumnějšího a výnosnějšího zemědělství znemožňuje jenom proto, že toto jest provozováno za touto hranicí.

Ano, zemědělství. Nezdravý politický regionální nacionalismus evropský souvisí těsně se sentimentálním postojem Evropy vůči sedlákovi. Americký farmář provozuje svůj obchod nesentimentálně. Pro něho určuje hodnotu jeho půdy její výnosnost, její rentabilita. On na své půdě nevisí. V některých obvodech v Americe změnila půda v posledním roce před válkou devatenáctkrát rychleji svého majitele než ve velkých územích Evropy. V Evropě však jest půda hnojena sentimentalitou. Nevýnosný zemědělský podnik se neprodá jednoduše proto, poněvadž byl na tomto určitém místě provozován po 1000 let. Sedlák, spjatý se svou půdou, to byl po tisíciletí základ evropského bytí, evropského myšlení, především jiným středoevropského myšlení. Stav selský, to byl stav, který všechny živily, stav nejdůležitější. Vzdělávání půdy, zakořenění v půdě, to byla nejvyšší ctnost, na kterou byla celá evropská civilizace přistřižena.

Ovšem, kdybyste se v Německu některého z vládnoucích pánů zeptali, proč jest nevýnosné německé zemědělství podporováno tak neobyčejnými prostředky a proč jest životní úroveň veškerého obyvatelstva tím tak hluboko stlačována, odpoví se vám, že to se děje k vůli zásobení obyvatelstva v případě války. To však nesouhlasí. Stále ještě jest velká většina Němců žádostiva všeho možného vyjma války a celek nenechal by si líbiti těžké strádání, které mu podporování zemědělství ukládá, jenom z tohoto jediného důvodu. Jsou zde hlubší důvody, sentimentální představy, předsudky, pochodící ze staletého hodnocení sedláka.

Dovolu, abych zde řekl ještě několik slov vztahujících se k pojmu vlast. Pro většinu Evropanů není pojem vlast pojmem přesně ohraničeným. Nesmyslné rozkouskování Evropy způsobilo u lepších hlav, že tento problém jest dosti zmontáný. Nejvýznačnější a neskvělejší myslitel na příklad, kterého má klasická literatura německá, Lessing, zašel tak daleko, že praví: „Nemám o lásce k vlasti žádného pojmu a ona se mi zdá nanejvýše heroickou slabostí, již velmi rád postrádám.“ V Evropě bylo raženo heslo: „Ubi bene, ibi patria.“ (Kde se mně dobře daří, tam jest má vlast.) Zde hlásal Voltaire: „Přátí si, aby se vlastní země zvětšila, znamená přátí si, aby se sousední zemi špatně dařilo. Mravný může býti jenom světoobčan.“ A jeden z přátel Voltairových, jeden ze spolupracovníků jeho encyklopedie, byv tázán, co jest touha po vlasti, odpověděl: „Touha po vlasti? Pokud vím, je to švýcarská národní nemoc.“

Tolik o karikatuře, jakou udělala Evropa z politického regionálního nacionalismu. A nyní o druhé ideologii, kterou má býti nacionalismus překlenut,

o teorii rasové.

Pojem rasy jest velmi mladý. Antika ho neznala, neznal ho středověk. Tento pojem se vyskytuje teprve v 19. století. Vynalezl jej Francouz Gobineau, propagoval ho poněkud Angličan Houston Stewart Chamberlain, z vulgarisoval jej německý lidový řečník Adolf Hitler. Vědeckého kritéria postrádá. Můžete ovšem dělit lidi primitivně dle pigmentu jejich pleti na známých 5 ras. Ale ani nejuživější obrance

rasové teorie nebude vážně tvrditi, že by se z pigmentu daly odvoditi závěry o bytosti jednotlivce. Jak víte, byly učiněny bezpočetné pokusy, byly provedeny zkoušky krevní, měření lebky, zkoumání vlasů, badání o mozku, aby se rasové teorii přes katalogisaci pigmentární dopomohlo k čemusi, co by bylo jakýmsi vědeckým základem. Všechny tyto pokusy zklamaly. Vedle rozdílů pleti není žádné hranice, kde rasa počíná, kde končí, není žádného vědeckého znamení, podle kterého by bylo lze připočísti některého člověka k určité rase. K tomu přistupuje také ještě okolnost, že skoro celá Evropa jest obydlena naprosto smíšeným obyvatelstvem. Z přívrženců národně sociální strany v Německu na příklad, která se opírá o rasovou teorii, vykazuje jenom asi desetina domněle typické tělesné znaky, charakteristické pro germánskou rasu, jako dlouhou lebku, modré oči, světlé vlasy a právě vůdcům, Hitlerovi i Göbbelsovi, tyto rasové znaky zcela chybějí. Vzpomínám si z dob počátků lidoveckého hnutí v Německu na charakteristický výrok jednoho z vůdců tohoto hnutí. Mezi 65 miliony Němců, prohlásil tento muž, jest jich jenom 6000, kteří jsou opravdu rasově čisti. Výhradně tito jsou rozenými pravoplatnými majiteli celé země a všichni ostatní jsou jenom trpěnými hosty.

Poněvadž to tedy s tělesnými znaky nejde, používají rasoví teoretikové jakožto kritéria tak zvaných duševních znaků. Znaků, které jsou ponechány hodnocení jednotlivce. Vlastností, jako jsou odvaha, idealismus, věrnost, vnitřní ústa a podobně. Jest na bílé dni, že s pomocí definice, opírající se o takové znaky, jest možno kteréhokoli jednotlivce k vlastní skupině přibrati nebo ho z ní vyloučiti. Jak bezvýhradně se tito lidé spoléhají na pouhý cit, můžete posouditi podle toho, jak odpověděl na př. jeden antisemitský vůdce, Richard von Schaukal, na otázku, které jsou znaky židů: „Židovství jest, co určuje bytost semity pocházejícího jako žid od žida. Není třeba bližšího popisu.“

Nejvýznačnější vůdcové rasového hnutí, Gobineau, Chamberlain, Spengler přiznávají také otevřeně, že podkladem jejich katalogisace není učené vědecké badání, nýbrž výhradně cit. Vedou rozhořčený boj proti inteligenci, proti rozumu a kladou vždy znovu důraz na pouhý cit, na instinkt jako protiklad rozumu. S pomocí tohoto instinktu vyzdvihují u tak zvaných stoupců strany vlastnosti, které vytýkají odpůrcům jako nordickou lest. Co jest u odpůrce zbabělost, stává se u stoupence moudrou opatrností, surovost jest udatností, lenost rozvážlivostí, neblahá pohyblivost chvályhodnou energií. Chybějící logika jest nahrazována tím zhavějším fanatismem. Ve Výmaru, kde byl kdysi Goethe ministrem, řekl nový ministr osvěty, přívrženec rasové teorie, v září min. roku: „Německé dítě musí býti tak vychováno, aby mělo více úcty před posledním zametačem na ulici v Německu než před největšími vynálezci, jsou-li to Angličané nebo Američané.“

Filosofie dějin.

Pokud jde o dějinně filosofickou ideologii nacionalismu, není to o nic lepší než pokud jde o logické základy rasové teorie. Tato nacionalistická teorie učí, že společenství dějinného prožití vytváří národy. „Všechny velké události dějin nebyly vlastně provedeny národy samotnými, nýbrž byly od národů teprve vyvolány,“ to jest základní učení vůdce této skupiny nacionalistů, Osvalda Spenglera, který jest vůbec nej přednějším ideologem nacionalismu. Toto učení chová v sobě cosi lákavého, slyšíme-li je po prvé, snad právě k vůli mysticismu, který je v něm skryt. Chci býti slušným protivníkem a proto vám cituji nejkrásnější větu Osvalda Spenglera: „Ani jednotnost řeči ani jednotnost tělesného původu nejsou rozhodující. Velké činy proměňují bytost jednotlivce i bytost skupiny kolem něho, velké činy udělají z obyvatelstva lid. To, co odlišuje lid od obyvatelstva, co ho z něho vy-

zvedá a opět nechává s ním splynouti, jest vždycky vnitřní prožití pojmu „my“. Jiného obsahu slovo lid nemá.“

To zní, jak již řečeno, velmi krásně. Ale jsou-li to velké činy, které tvoří národ, nikoli jeho trvalý stav, zdalíž se hned potom nevynořuje otázka: jak dlouho trvá účinek velkého skutku na jednotlivce? Nadšení není, jak známo, zboží podobné slanečkům, které lze udit na dlouhá léta, nadšení velmi rychle vyprchá. Je-li definice Spenglerova správná, je-li národ držen pohromadě jenom společným prožitím velkých činů, pak by na příklad za našich dob byli bývali Němci národem jenom od srpna roku 1914 do konce roku 1915. Potom byl tento národ nahrazen obyvatelstvem, které charakterisovala chlebenka a náhražka.

Dvojnásob nelogická jest představa, že by vzpomínka na minulé události mohla na současné lidi působiti v tom smyslu, až by se vytvářela skupina. Dějinami jest pro obyčejného člověka tendenční moralisující literatura, která se čepuje ve školních čítankách jako dějiny. Toto nacionální čítankové dějepisectví vyžaduje od nás, Evropanů, neobyčejných obětí s ohledem na logiku. Máme se cítit spojeni křížem krážem nejrůznějšími dějinnými událostmi podle okamžité politické situace. V mé vlasti, v Bavořích na příklad, vypracovala akademie věd v r. 1807, když se Bavoři připojily k napoleonskému porýnskému spolku, dobrozdání, že Bavoři jsou, pokud jde o druh a dějiny, Keltové, a tedy vnitřně spjati s Francouzi a dědiční nepřátelé Prusů. Ještě v r. 1866 vedli Bavoři válku s Prusy a poslední bavorský král, který zemřel krátce po revoluci, žil až do své poslední chvíle s pruskou kulkou v těle. To však nepřekázelo, aby se od nás od r. 1870 žádalo „abychom se cítili vnitřně spjati s Prusy a dědičným nepřitelem byli teď zase Francouzi. Pruský král Bedřich II. byl vydáván za ideální osobnost. Měl sice také většinou francouzskou krev v žilách, byl vše možné spíše než přítel Bavorů, mluvil jenom francouzsky a tak mizerně německy, že kdybychom byli my psali jeho němčinou, byli bychom bývali vyhozeni ze školy.

U ostatních evropských národů není to se společným dějinným prožitím lepší než u nás. Všude se dějiny všelijak kříží a zůstává nejasné, kdo s kým se má cítiti spjat. Je vskutku velmi na pováženou odvozovati původ skupin z jejich dočasně společných dějin a tato ideologie neskýtá žádného lepšího základu, jehož by bylo lze se přidržeti, než rasová teorie a teorie politicky regionální.

Známý německý politik:

Jak se dostal Hitler k moci

Pro vlastní poučení a výstrahu stále musíme uvažovat o německých událostech. Německý politik, který chce býti jen takto uveden, napsal nám tuto úvahu, která je zajímavá zejména proto, že zcela nově líčí podíl, který měla agrární otázka na německém převratu.

I.

Dobytel? Nikoliv.

Říká se, že si pan Hitler v Německu moci vydobyl. Mluví tak i protivníci fašismu, kteří by byli povinni chovat se kriticky. Moc okouzluje a léká, omračuje, oslňuje. Kdo ji brutálně vykonává, dopouští, aby se zapomínalo na její původ. Hitler má moc. To je skutečnost. Ale dobyl ji? To tvrdit znamená stavět fakta vzhůru nohama. Jestliže velitel pevnosti otevře nepříteli brány a předá mu spoutané mužstvo, bylo pevnosti dobyto? Bylo by lépe, kdyby se řeklo, že byla vydána, že byla zrazena. Vydanou pevností je Ně-

mecko. Kdo zná Hitlera a nedá se, jsa otrockého a proradného smýšlení, svěst mocenskými poměry přítomnosti k tomu, aby falšoval minulost, ví, že říšský kancléř je všechno, jen ne dobytél.

Junkeři to udělali.

Historie vydání pevnosti nebyla ještě napsána. Listiny, které by k tomu napsání mohly sloužit, vzpomínky, dopisy, nákresy, nebudou tak brzy uveřejněny. Zúčastnění mají buď zájem na tom, aby mlčeli, to jsou ti, kteří kořistí z dnešního stavu, nebo ti, kteří by mohli ještě něco ztratit a nesmí proto mluvit. Ale pozorný pozorovatel může načrtnout, jak se vše sběhlo. Náčrt ukáže, že ne po prvé hrál v nešťastných dějinách Německa úlohu také „nedostatek civilní odvahy“ (Zivilcourage), jak Bismarck pojmenoval jedno německé dědičné zlo, zbabělost poddaných, chceme-li to přesně označit. Uvidíme dále, že ze všech polit. faktorů Německa bylo junkerství i tentokrát faktorem nejsilnějším, jako doposud vždy ve dvěstileté periodě pruského vzestupu v Německu. Když byly o osud Německa metány kostky, byla to jediné kasta majitelů velkostatků, která se vzchopila k činu, a nikoliv strana malých občanů, vedená Hitlerem. Ještě velkolepější jeví se čin junkerstva, pomyslíme-li, že mu hospodářský vývoj už dávno připravil smrt. Kdyby se byli zakladatelé republiky z prusko-německých dějin něčemu přiučili, byli by bývali likvidovali velkostatkářský majetek již jen z politických důvodů, když jim k tomu revoluce poskytl možnost. Ale nechali je na živu, rovněž tak, jako vydali republikánskou armádu do rukou císařského důstojnického tělesa. Musili vědět, že Junkeři jsou nesmiřitelní nepřátelé a že poslední síly vynaloží na to, aby znovu získali svoje staré místo v zemi, kterou ovládali po dvě století. Republikáni chtěli všechno přenechat „vývoji“. Vývoj dohnal jejich protivníky k boji na život a na smrt. Byl to pravděpodobně poslední čin, který mohlo junkerství udělat, „poslední skok starého lva“, abychom užili slov G. B. Shawa. Také celní a kontingentové zákony, které nyní dělá pan Hugenberg, nemohou již zachránit znehospodářenou produkci na latifundních východolabského Německa.

Zoufalý pokus, vykořistit ještě jednou měšťáky a sedláky ve prospěch velkých obilních producentů, znásilnit ještě jednou politickým násilím hospodářská fakta, je odsouzen k ztroskotání. Ale před vlastním zánikem vehnalo junkerství — třináct tisíc rodin — pětadesátimilionovou říši do záhuby.

Brüning jakožto „bolševik“ propuštěn.

Žádná z vlád, které byly pro smír s bývalými nepřáteli, nedošla uznání svých snah se strany vítězů mocí. Locarno zůstalo prázdňým halasem, Thoiry byl sluchový omyl, předčasný konec rýnské okupace, slabé gesto oproti obrovské politické úloze, jež byla dána poválečné generaci. V Haagu týrali na smrt nemocného Stressemana až do krve stejnohlavným neuznáním anglické treasury jako francouzské generality.

Youngův plán nepřinesl Německu nijakého ulehčení. Stresseman podlehl vzrušením, která mu připravily ve střídavé hře úzkoprsoست dohodových vůdců a divokost německého nacionalismu. Po něm nebylo v Německu muže, který by byl vyvinul odvahu jít za jeho evropskými koncepcemi. Erzberger a Rathenau byli zavražděni, Stresseman usmrčen nepochopením svých partnerů a nenávistí svých nepřátel — nikterak lákavé vyhlídky pro napodobitele. Nacionalismus lákal k snadným úspěchům. Curtius, přítel nástupce mrtvého, slíbil, že bude pokračovat v jeho politice. Místo toho podlehl, nesamostatný a slabý v myšlení,

vlivu úradu zahraničí, ktorý měl vést, a vlivu svého stát-ního sekretáře, von Bülowa, slepého zbožňovatele násilí. Diletantským přepadením tak zvané Celní unie, k němuž svedl Rakousko, doufal dokázat národní sílu. Ale dokázal jen vlastní neschopnost. Následek byla Briandova porážka. Brüning chtěl zachránit demokracii. Katolíci jsou v Německu v menšině, jen demokratický útvar vlády zajišťuje jim jejich postavení. Po periodě presidentské diktatury zamýšlel znovu zřídit parlamentarismus. Ten, kterému je zapotřebí plných mocí, jež může zadávat jedině president, musí jej uspokojit. Hindenburg je důstojník a Junker. Brüning povoloval armádě a velkostatkářům každý ústupek, pančérové křížníky a dosud nikdy nebývalé zvýšení obilních cel označovaly jeho vládu. Přes to, že se dostal na výši jako dělnický vůdce, chlubil se tím, že vyhnal cenu obilí na dvaapůlnásobnou výši světové ceny. Stlačil mzdy a podpory nezaměstnaných; velkoagrárníkům dával, jako již jeho předchůdci, subvence, a zrušil nucené vyvlastnění, které hrozilo těm z nich, již byli předlužení. Pomoc východnímu Německu (Osthilfe) byla povýšena na nejvyšší národní povinnost. Vedle ní mohla obstát už jen „výchova k brannosti“ („Wehrhaftmachung“). Sociální povinnosti, jejichž splnění předpisovala ústava, byly zapomenuty. Ale Brüning přečenoval svou sílu, tak jako ji přečenovala německá a anglická veřejnost. Žil v ovzduší aktů, které mu svým prachem zabraňovaly ve výhledu na to, co se dělo kolem něho. Užší kruh těch, kteří rozhodují, se neklamal co do slabosti jeho povahy. Ministeriálním uzákoněním nouzových nařízení vyhloubil jámu pod demokracií, na níž spočívalo jeho vlastní postavení. Nacionálním socialistům lichotil, aniž by si je byl získal, a dráždil je, aniž by se ho báli. Sociální demokraty, kteří jej podporovali, obětoval. Dva-, třikrát se vzbopil a vyhrožoval odhaleními mocím, kterým sloužil. Ale Junkeři nemají jemných nervů. Protože si netroufal na víc, než na vyhrožování, pohrdali jím. Vývoz, hromadný odbyt a průmyslová výroba trvale klesaly, nezaměstnanost stoupala od milionu k milionu. Pomoc „Východu“ pohlcovala vše, co se vymačkalo ze zbídačelého lidu na daních.

Byli to Brüningovi spojenci, kteří způsobili jeho pád. Generál von Schleicher nechal jej padnout, protože Brüning prohrál svoji popularitu; velkoagrárníci žádali si jeho pádu, přese všechny služby lásky, které jim prokázal, protože konečně přece jen chtěl provést likvidaci části neudržitelných statků a myšlenku parcelace (Siedlung)* nehodil úplně přes palubu. Bojoval s posledním vypětím nervů pro Hindenburgovo druhé zvolení. Říšský prezident, kterého mnozí neprávem pokládali za sentimentálního, jej propustil, když to jeho důstojníci a statkářští sousedé požadovali, a propůjčil úřad Schleicherovi.

Sociální generál.

Kurt von Schleicher začal se brzy zabývat vysokou politikou. Jako mladý hejtman generálního štábu stal se důvěrným spolupracovníkem generála Groenera, který se ve jménu Hindenburga spojil s Ebertem, aby společně porazili revoluci. Od Clausewitze, hlubokého vojenského filosofa, na něhož se prouští příslušníci generálního štábu se zvláštní oblibou odvolávají, nenaučil se ničemu. Přinesl do politiky povrchní vojenské zkušenosti a nikdy se nedostal přes ně. Je „realistickým politikem“, to jest, vyplňuje jej víra ve zbraně a v čísla. Neví nic o hospodářských souvislostech, aniž by znal nebo uznával moc ducha. Je vtipný oním zvláštním způsobem, kterému se říká „schnodrig“ (typicky berlínská směs drzosti, smělosti, hubatosti a úsečnosti, nepřeloži-

telné jedním výrazem). Povrchní umění jednat s lidmi často mu přineslo užitek; k opravdové znalosti lidí nikdy nepronikl. K jeho malým talentům se hodí, že je mistrem intriky. Je virtuosem ve snování spiknutí v úzkém okruhu, ve sdělování lidem, co o nich řekli jiní lidé, ve tvorení rozladění a ve vzbuzování nedůvěry. Je velmi ctizádnostivý, má však velmi málo lásky k lidem. Není vůbec citlivý. Ve válce i v míru řídil se přesvědčením, že oběti musí přinášet ti druzí. Jako mladý major stal se politikem ministerstva říšské obrany. S pomocí ministra říšské obrany Gesslerera porazil zakladatele říšské obrany generála von Seeckt. V tak zvaném Phöbus-skandálu, v oné korupční aféře, za níž byl sám odpovědný, nechal Gesslerera padnout a dosadil Groenera na jeho místo. Když poslední sociálně demokratický říšský kancléř Hermann Müller nedocílil v říšském sněmu většiny, chtěl mu Hindenburg dát pověstnou „červenou mapu“, plnou moc k rozpuštění; Schleicher prohlásil, že „je to pro říšskou obranu nesnesitelné“, a navrhl Groenerovu demisi. Učinil Brüninga říšským kancléřem a pomohl jej sesadit. Groenera nechal generály donutit k demisi, když se mu zdálo, že jeho starý protektor je opotřebovaný a že se mu stal neúčinným. Vytáhl ze skrytu katolického poslance von Papena, který byl až dosud pokládán za neškodného a trochu komického politického diletanta, protože věřil, že tím podchytl centrum. Brzy na to zuřil sám nad tím „šáškem“, odmítal každou odpovědnost za něho a znemožňoval mu jeho postavení. Měl vždycky náklonnost zůstat sám ve tmách a vládnout z bezpečného pozadí. Ale spotřeboval své loutky, nenašel už nikoho, koho by mohl vystrčit a dirigovat. Drátky, za které tahal, byly prázdné.

„Není dobře vydávat předčasně svoje poslední rezervy“, řekl říšskému prezidentovi, který jej vyzval, aby se stal kancléřem. „Ale také není dobře schovávat si je příliš dlouho,“ odpověděl Hindenburg, který uměl čelit vojenským argumentům.

Následovala nejskurilnější epizoda německých dějin, mezihra, kterou nadepsal sám von Schleicher, „Sociální generál“, ouvertura k fašistické diktatuře. Říšskému kancléři von Papen bylo tiskem, který jej zuřivě napadal — a byl to všechen tisk s výjimkou německých nacionálů a zejména nacionálně socialistický — znovu a znovu vyčítáno, že nerepresentuje „nikoho a nic“. Tato výčitka nebyla tak docela správná. I když neměl pro sebe stran, mimo umírněné pravičácké, přece byl zajedno s těžkým průmyslem a s velkoagrárnictvím, s mocnými skupinami, které od více než padesáti let, od počátku ochranné celní politiky pracovaly ruku v ruce. K tomu přišla armáda. Teprve, když jej Schleicher a s ním ostatní ministři opustili, musil odstoupit.

V tomto údobí nebyl demokratický princip ještě úplně přemožen. Brüning ještě pravidelně nalézal pro potvrzování svých nouzových nařízení tak právě postačitelé parlamentární většiny. To už Papenovi nebylo možno. Pro něho už se sociální demokracie nemohla obětovat, aniž by nezhazovala se zbytkem své vážnosti. Rozpouštěl — k čemuž jej ústava formálně opravňovala — několikrát po sobě parlament, aby ušel votu nedůvěry.

Jeho nástupce Schleicher měl pro sebe tytéž síly jako Papen, nic více a nic méně. Nacionální socialisté byli rovněž jeho nepřáteli, třebaže jim udělal tolik k vůli, a nebylo mu nic platné, že počet nacionálně socialistických hlasů se teď zmenšil; to, co ztratili, získali komunisté. Ale je mužem, který věří v čísla, aritmetik politiky. Armáda a policie a kapitál, průmyslové a agrární — to mu nestačilo. Již za Papena obsadil se svými důstojníky četné nejvýznamnější posice ve státní správě; ale to byly jen pomocné posice pro intriky. Demokratické sebevědomí bylo ovšem zeslabeno, ale, když se —

* Usídlení nezaměstnaných na rozparcelovaných velkostatkách — jakási pozemková reforma.

od té doby, co už nebylo většiny v říšském sněmu — v pravičáckých novinách filosofovalo o „účelném porušení ústavy“, tak se tím stále ještě mínilo, že by mělo být semknuto něco jako blok voličů; i když to nebyla většina, tak to přece jen byla silná menšina, která se změnou ústavy měla udělat většinou.

Takovými myšlenkami byl Schleicher naplněn, když pojal svůj zvláštní plán. Zastával již několik dnů svůj úřad, když se rozhodl, sdělit světu svůj program rozhlasem. Vysvětlení, která dříve v říšském sněmu podával jako zástupce ministerstva říšské obrany interpelujícím poslancům, byla stručná, krátká, věcná, zdvořilá, nejčastěji příliš stručná, než aby byla s to uspokojit zvědavé. Umění, nafouknout bublinu ničím až k prasknutí, tohoto zvláštního fašistického řečnického umění Schleicher neovládal, pravděpodobně jím pohrdal. Nechtěl také nikdy hovořit se žurnalisty a fotografům se vyhýbal. Obsah jeho programové řeči byl skrovný, ale měl do sebe něco konkrétního, co udivovalo: Schleicher sdělil, že si říká „sociální generál“. To před tím nikdo nevěděl. A dále, že přes všechnu lásku a úctu k velkostatkářství a k ochranným clům a subvencím trvá na parcelaci (Siedlung). Udal skrovnější množství půdy než doposud každý plán pro sanování zemědělství předvídal, širší veřejnost byla také úplně přesvědčena o tom, že musí být likvidován velmi značný díl latifundií, ale naproti tomu stála nezvratná víra Junkerů, že nesmí obětovat ani hektaru, že je musí vydržovat stát za každou cenu, a že každé jiné domnění je bolševismus.

I když nebyl vidět cíl, ke kterému generál plul, v každém případě bylo lze uhádnout směr, kterým míří. Byly zde i jedny noviny, „Tägliche Rundschau“, o nichž se už dříve říkalo, že dostávají peníze z ministerstva říšské obrany, které teď hovořily o semknutí zaměstnanců všech partají. Bylo lze předvídat, že to souhlasilo s kancléřovými úmysly, původně to byl myšlenkový majetek Hanse Zehrera, vydavatele těch novin, a nikoliv generálův. Schleicher sám, řekl jsem to již, není muž, který je s to chápat hospodářsky politické a sociálně politické souvislosti. Pro něho byla jen politika moci. K tomu přistupovala temná potřeba demokratického zajištění. Sečítal. Co rozuměl pod „sociálním“ poznávalo se z interviewu, který dal šéfredктору „Berliner Tagblattu“ Theodoru Wolffovi. V tom stálo, že už jeho otec jej napomínal, aby byl přívětivý k služebnictvu. Tak byla vytvořena ideální základna, na níž spočívala Schleicherova vyjednávací s vůdci odborových organizací. Ještě důležitější bylo, že si přibral Gregora Strassera, nejbližšího Hitlerova spolupracovníka, který se pokládá za vlastního organisátora nacionálně socialistické strany. O Strasserovi se šušovalo, že má nacionálně bolševistické sklony. To, že se právě v těchto dnech jednomu americkému žurnalistovi slavnostně přiznal ke kapitalismu, znamenalo málo. Také při Hitlerově puči 1923 zrušil své čestné slovo a prohlásil později toto porušení čestného slova „oproti tomuto systému“ za morální jednání.

Když se ohlížíme, musíme si vždycky uvědomit, že Schleicher naprosto nebyl diktátorem. Byl jím tak málo jako Papen nebo Brüning, ano, ještě méně, protože cítil více než tito dva potřebu opor, které, sečteny, znamenaly hezký okrouhlý počet hlasovacích lístků. A především byl, právě tak jako oni, závislý na rozhodnutích říšského presidenta. Hindenburg byl ve zvláštním spolupůsobení pravice až po sociální demokraty povýšen na císaře, ale s daleko větší mocí, než jí kdy měl který císař Hohenzollerů. Na něm, kdyby byl chtěl zasáhnout, všechno záviselo. Propustil Hermanna Müllera s povzdechem ulehčení, protože to byl sice „velmi slušný člověk“, ale přece jen sociální demokrat; Brüninga, jehož katolická a maloměšťácká slavnostnost mu byly cizí, rád poslal pryč; se smíšenými pocity zbavil se Groenera, který byl

sice starý poddaný a kamarád, ale právě teď se dotýkal jeho stavovského cítění problematickou milostnou a manželskou aférou. „Něco takového by se za staré armády nebyvalo mohlo stát ani šikovatelé“, vyslovil se v důvěrném kroužku. Nerad odloučil se od Papena, kterého měl rád. Generál jako politik, to je „silný muž“. Schleicher sám pravděpodobně zastával tento náhled. I když byl po dlouhá léta jakožto „Bureau-general“ u vojska neoblíbený, teď měl armádu rozhodně v rukou — a bránil se převzít kancléřství, nebude-li si smět podržet ministerství říšské obrany — teprve krátce po 20. červenci 1932 umožnil Papenovi zahnat pruskou vládu, dav mu k dispozici několik ze svých vojáků. Všude v ministerstvech měl sedět důvěrníky, šéf říšského tisku byl jeho bývalý adjutant, noviny trestal zákazy, jmenoval vojenské attaché a sice proti obyčejí generály a majory, aby kontrolovali vyslance — co se mu mohlo stát! Pro „silného muže“, pro diktátora to bylo dosti opor. Ale Schleicher citoval staré přísloví, že nelze „sedět na bajonetech“. Chtěl mít ještě i přízeň lidu, i když nebylo lze docílit většiny, chtěl získat organisace, základnu v mase. Na to, udělat se nezávislým od Hindenburga, asi stěží pomýšlel. On určoval po léta všechny jeho politické kroky. Věřil, že jej jako kancléř bude moci vodit ještě jistěji.

národní hospodář

Jiří Hejda:

Celní šilenství

Mluví se o zmocňovacím zákonu. A říká se nám, že do 12. června, kdy se sejde londýnská konference, je krátká doba, a že je tudíž třeba, aby vláda měla k dispozici nástroj, kterým může velmi rychle připravit veškerý potřebný materiál pro tuto konferenci. V souvislosti se zmocňovacím zákonem mluví se ovšem o mnoha a mnoha jiných věcech, ale zatím se zdá, že

na prvním místě je celní sazebník.

Zásadně: jestliže byly při projednávání hospodářských otázek dosud kde potíže, pak nebyly v parlamentu, nýbrž ve vládě. Parlament poslušně aportoval podle potřeby i v několika dnech bez dlouhé debaty, co se mu předhodilo. Po této stránce tedy nemohou být stížnosti. Jestliže to kde vážlo, vážlo to v kabinetě. K čemu tedy zmocňovací zákon? Odstraní se jím snad potíže v kabinetu? Dovedli bychom si představit možnost zmocňovacího zákona, kdyby zde byl nějaký program velké koncepce, s nímž by předstoupila vláda nebo některý její vynikající člen, a proti tomuto programu by se z důvodů malicherných, stranických, nebo jiných někdo stavěl, především snad parlament. Pak by snad bylo možné volat po zmocňovacím zákonu, abychom umožnili provedení velkého konceptu. Ale nechť pátráme sebe bedlivěji v análech činnosti naší vlády, nemůžeme se nikde dopátratí podobného programu. Nač tedy, ptáme se ještě jednou, zmocňovací zákon? Nebude-li uvnitř vlády dohoda, nebude také v parlamentě. A dohodne-li se vláda, pak přece parlament nebude dělat prázdných potíží, jako jich dosud ještě nikdy nedělal. Vystavoval by nás tedy zmocňovací zákon jedinému nebezpečí: že se bude jednat p r e k o t n ě, že nebude možna kritika, která dosud ještě včas měla možnost zasáhnout a upozornit na

nedostatky, které už už se měly stát skutkem. Po špatných zkušenostech s kvapnou prací bychom se měli rozhodně vystříhat každé příležitosti, která by k ní znovu sváděla.

Proč tak narychlo?

Co tedy bude s revisí celního sazebníku? Na tuto otázku lze odpovědět rovněž otázkou: Nač tak spěcháme? Čtrnáct let se nám při každé příležitosti opakovalo s vládních míst ústy všech ministrů obchodu, co jsme jich dosud měli, že na revisi celního sazebníku není vhodná doba. Nebyla vhodná po převratu, nebyla, když jsme prožívali dobrou konjunkturu, tím méně prý byla vhodná, když jsme začali v krizi sahat k devisovým opatřením, nebyla vhodná ještě před několika měsíci...

Ale najednou se poměry změnily. Čím to, že nyní se má za čtrnáct dní provést práce, na které staré Rakousko pracovalo několik let a která nám byla líčena vždy jako jedno z vrcholných děl hospodářského zákonodárství? Kdo způsobil tento náhlý obrat v mínění vlády a rozhodujících hospodářských činitelů (to jest několika pánů, kteří ze Svazu průmyslníků dirigují mínění pana dra Matouška a ze sekretariátu republikánské strany určují názor agrárních ministrů), takže se celní sazebník reviduje s rekordní rychlostí?

Jak jsme už řekli, sejde se v Londýně mezinárodní hospodářská konference, a program této schůzky diplomatů a národohospodářů, od které se očekává obrat konjunktury v celém světě, možno shrnout v podstatě do dvou bodů. Bude se jednat o stabilisaci měna bude se jednat o obnovení mezinárodního obchodu. K tomuto druhému bodu je zde již návrh Rooseveltův na celní příměří. Obnovit světový obchod znamená vymotati jej z pout, do kterých se dostal po roce 1930, ze všech těch prohibitivních cel, devisových omezení, kompensací a jiných šikán, v jejichž vymýšlení byli vždy politikové bez rozdílu národnosti a konfese mistry. Uvolnit obchod znamená především snížit cla. Ovšem: nelze očekávat, že sníží ten druhý, pakliže nesnížíme sami. S altruismem se v obchodní politice setkáváme ještě méně než v obyčejném životě. Snížit cla se však zdá být mnohým lidem, kteří na vysokých clech vybudovali svoji existenci (což lze učinit v nejrůznějších formách, buď že si postavíme fabriku v celním skleníku, nebo že si zařídíme živnost politickou, hlásající blahobyt v zásekách agrárních cel), krajně nebezpečné, ba i zhoubné a proto se hledá nyní cesta, jak:

1. vyhověti mezinárodnímu volání po snížení cel a uvolnění obchodu a
2. při tom přece jen svůj hrneček uchovat v teple.

Podle známého receptu.

Pozorný čtenář zajisté již pochopil, že jde o aplikaci známého případu nažraného vlka a celé kozy. Rozřešení, které se našlo u nás, je sice na první pohled chytrácké, ale má jednu vadu, kterou třeba vytknouti: je staré a nepůvodní. Má svoji obdobu už v roce 1927. Také tehdy se sešla mezinárodní hospodářská konference — v Ženevě — a také tehdy neprozřetelně bylo předem ohlášeno, že se budou rušit omezení volného obchodu a snižovat cla. A také tehdy — právě tak jako

dnes — našli se chytráci (přirozeně, že Československo bylo mezi nimi), kteří si řekli: máme-li snižovat, napřed tedy budeme zvyšovat. Zvýšíme si doma pěkně cla a pak je na konferenci s krásným gestem zase snížíme. Mezinárodně budeme hezčí a nic se nám při tom nestane. Vedení těmito úvahami zvýšili jsme si tedy cla. Na neštěstí však se v Ženevě nic nestalo, cla se nesnížila a tak se stala mezinárodní hospodářská konference roku 1927 začátkem mezinárodního zvyšování cel.

Stejný případ máme dnes. V Londýně se mají snižovat cla, a tedy se zvyšují. Protože však tato tendence vešla ve známost až příliš pozdě, je na revisi už málo času a proto se provádí způsobem svrchu vylíčeným, to jest z jedné vody na čisto. Zde si dovolíme několika řádky odbočit. Předpokládáme sice, že laskavý čtenář je vynikajícím znalcem našeho celního sazebníku, nicméně kdyby snad náhodou něco zapomněl nebo přehlédl, docela stručně rekapitulujeme: Československo nemá vlastního celního tarifu, nýbrž převzalo rakousko-uherský z roku 1906, který v roce 1922 revidovalo zvláštním systémem celních součinitelů. Celní sazebník je výraz hospodářské politiky země. Sazba, kterou zatížíme dovoz některého zboží, není libovolná, nýbrž vyplývá z řady neobyčejně složitých úvah, které postihují celé národní hospodářství. Ukážeme to na jediném příkladu. U položky 599a) máme v celním sazebníku dosud bezcelnost. Jde o dusíkaté látky všeho druhu. Zde tedy je zájem zemědělství, aby dusíkatá hnojiva byla dovážena co nejlevněji, tak, aby hrála co nejnižší složku ve výrobních nákladech zemědělských. Na druhé straně máme v Mariánských Horách továrnu na dusíkaté látky, do které bylo už investováno 125 mil. Kč, kde se vyrábí dusík, tvořící nezbytný podklad pro výrobu výbušných látek a je tudíž základem národní obrany. Zájem brannosti státu mluví tedy pro ochranu této výroby (v cizích zemích chráněné obrovskými cly). Také nákladnost výrobního procesu, který se děje za enormně vysokých tlaků až tisíc atmosfér a při teplotách 200—700 stupňů Celsia, což přirozeně znamená rychlé opotřebování výrobního zařízení, mluví pro celní ochranu. Výslednicí těchto úvah nemůže být nic jiného než kompromis, při němž se zváží všechny okolnosti velmi bedlivě. Revisi celního sazebníku, týkající se okrouhle 2000 položek, z nichž každá má svůj význam pro určitý výsek národního hospodářství a z nichž nejméně polovina je mimořádně důležitá pro celek, je tedy práce, na které by se měly zúčastnit všechny složky národního hospodářství a kde by se mělo postupovat s krajní obezřetností, až by se dosáhlo naprosté dohody. V roce 1921, kdy se stanovily koeficienty, dělalo se to však právě tak, jako dnes, to jest v posledním okamžiku. Tím ale náš celní sazebník ani zdaleka ještě nenabyl definitivní formy. V roce 1926 přišla obilní cla a v souvislosti s nimi změna některých jiných cel (automobily), kde koeficienty nahrazeny specifickými cly, v roce 1930 byla provedena novela agrárních cel a zavedeny zvláštní přírážkové sazby u dobytka, od 1. ledna letošního roku byly pak zvýšeny koeficienty u řady dováženého zboží z důvodů fiskálních. V důsledku všech těchto více méně náhodných a neorganických změn vypadá náš celní sazebník jako obnošené šaty po tatínkovi, které jsou nám příliš velké, kde tedy bylo nutno založit rukávy, ale které jsou také důkladně sešlé a proto záplatované. Od roku 1906 se ve světovém vývoji ledacos změnilo. Nehledě k tomu, že vznikla

Československá republika, která svojí hospodářskou strukturou vypadá jinak než rakousko-uherská monarchie (je více průmyslová než převážně agrární mocnářství), vznikla řada výrobních odvětví, především v chemii a v elektrotechnice, o nichž celní tarif z roku 1906 nemohl mít ani potuchy.

Času málo, ale mnoho přání.

A tohle vše se má nyní v několika dnech spravit. Můžeme si to, co se děje, rozdělit na několik skupin. Především se zvyšují cla jako příprava na londýnskou konferenci, to jest, aby se opět mohla snížit. Ježto se očekává, že Londýn, chtěje se pochlubit nějakými výsledky a hledaje cestu nejschůdnější (když u měnových věcí to bude těžké), přijde s odstraněním dovozních překážek, pomýšlí se na zrušení devisorového režimu, na odstranění kontingentů a povolovacího řízení. Jak známo, máme ještě u nás z dob popřevratových obsáhlou listinu zboží, které lze dovážeti jen na povolení, což je nejbrutálnější forma ochrany. Nyní se má tento systém nahradit cly. Znamená to tedy revisi směrem nahoru. Někde se provádí zároveň systematická, to jest rozčleňující se položky celního sazebníku tak, aby lépe vyhovovaly novým poměrům. Zde ovšem narážíme na největší potíž, která je v překotném tempu, jímž se tato revise provádí. Tak na příklad chemický průmysl žádal, aby všechna umělá hnojiva, která jsou rozházena po nejrůznějších položkách celního sazebníku (ledky v 599a, něco v 599m, superfosfát v 617, Thomasova moučka v 652, smíšená hnojiva v 622), byla soustředěna v položce 617. Ale bohužel nejde to, protože není dosti času na provedení celého přeskupení po stránce technické. Podobných případů bychom mohli uvést řadu.

Ale to hlavní teprve přijde. Pod rouškou přípravy na londýnskou konferenci přichází zemědělství a průmysl s požadavky, jejichž splnění znamenalo by uskutečnění všech dávných zbožných přání. Zdvojnásobení celní ochrany obilnářské, obrovské zvýšení cel na dobytek a maso, na máslo, sádlo, margarín, na dříví, na drůběž, ovoce, ryby... Vezme-li si laskavý čtenář k ruce nějaký přírodopis pro střední školy, může obracet stránku za stránkou a dozví se tak nejlépe, nač má být na vše uvaleno clo. Je to celá říše rostlinná i živočišná — a pokud možno také nerostná, především zásluhou ministerstva veřejných prací, které chce clo na naftu, olovo, měď, stříbro a bůhví co ještě. Loyálně nutno přiznati, že průmysl je skromnější, ale přesto v některých odvětvích projevil snahu soutěžit na tomto poli se zemědělstvím s plným úspěchem. Je to především chemie, ale také některá speciální odvětví průmyslu kovodělného a průmysl gumařský, které přišly s největšími listinami požadavků. Naproti tomu průmysl textilní navrhl řadu snížení cel.

Mají se snižovat ceny a zvyšují se cla.

Jak se odůvodňuje v době, kdy vláda provádí — a hodlá i nadále provádět — politiku snižování hospodářských čísel, s takovým elánem zahájenou u důchodů státních zaměstnanců a opatrněji pokračují při snižování úrokových sazeb, toto náhlé zvyšování cel, které nemůže na cenovou hladinu zůstat bez vlivu, je také kuriosní.

Především, jak jsme již řekli, jde prý o odstranění devisorového režimu a syndikátů. Chápali bychom, kdy-

by se řeklo, že jde o odstranění povolovacího řízení. Ale devisorový režim máme teprve od roku 1931, resp. 1932, syndikáty jsou dokonce nejnovějšího data, kdežto léta 1927 až 1930, kdy náš zahraniční obchod vykazoval maximální obrat a největší aktivum, neznala všech těchto opatření, a přece „nízká“ cla žádnému průmyslu neškodila, neškodila ani zemědělství, jemuž se tehdy vedlo neskonale lépe než dnes. Namítne se, že doba je mimořádná a že se musíme dnes chránit proti dumpingu, zejména valutnímu, který provozují země, jež opustily zlatý standard. Mimořádnost doby je však spíše námitkou u nás, odpůrců zvyšování celních sazeb. Neboť v mimořádné době jsou možná jen mimořádná opatření, ale nikoli trvalá zvýšení cel, revise celního sazebníku, která má potrvat na léta. Napsal jsem na jiných místech, že dělati dnes definitivní celní sazebník je počínání, podobné tomu, jako by si někdo na úbočí soptického Vesuvu stavěl vilu. Nevíme ještě, kudy poteče láva, neboť sopka je dosud v činnosti.

Nutno prý chránit průmysl, který se teprve uplatňuje. Mluví a píše se o náhradním průmyslu, který má zaskočit za starý, odumírající. Vedlo by nás příliš daleko, kdybychom se touto otázkou zabývali podrobněji — v „Přítomnosti“ byla jí věnována právě minule zajímavá anketa, a snad nalezneme příležitost vrátit se jindy k tomuto lákavému tématu, jímž se zabývá také nedávno vydaná publikace německého Ústavu pro zkoumání konjunktury — ale přece jen musíme proti tomuto argumentu uvést několik námitek. Jak to, že průmysl, který nyní má být chráněn, vznikl? Jestliže vznikl bez celní ochrany, jestliže se mu podařilo to nejtěžší, totiž narodit se, proč má být teprve nyní, dodatečně chráněn? Že zde byla ochrana devisorová? Ale není pak nebezpečí, že za touto velmi pohodlnou bariérou vznikl průmysl skleníkový, který může existovat jen za pomoci celního sazebníku, chránícího mizernou jakost a vysokou cenu? Kolikrát jsme si už říkali, že by bylo pro Československo výhodnější, kdyby raději nemělo mnoholeté vlastního průmyslu. Máme si dnes udělat ještě tučet podobných průmyslů? Máme v celním sazebníku svádět příliš geniální finančníky k chybným investicím, jako bylo oněch několik set milionů, proinvestovaných v automobilce Škodovky?

Obchodně politický argument.

Tvrdí se namnoze, že jde o negociační clo, o trumf ve hře s obchodně politickým partnerem. To je ovšem stanovisko krajně neupřímné. Ukážeme to opět na příkladu. Na odstředivky má se podle některých návrhů zavést clo, protože toto zboží dovážíme ze Švédska. Švédové byli až dosud tak slušní partneři, že nám každé opatření, které hodlají sami provést, předem sdělili, aby se nás nedotklo — my se jim nyní chceme revanšovat revolverem. Uděláme si na ně obrovské clo a pak se budeme tvářit, jako by bylo prazvláštní milostí, kterou jim děláme, jestliže toto clo snížíme na dnešní míru. Jsme tak hloupí, že se domníváme, že jsou Švédové tak hloupí, aby tuto duchaplnost neprohlédli? Promítněme si tento postup do civilního života a uvidíme jeho pitomost. V obchodní politice, jak se zdá, je však každá nepřičetnost pokládána za duchaplnost. Jsme exportní stát a chceme vyvážet. Nejenže chceme — musíme vyvážet, nemáme-li se zadusit v přebytku skla, textilu, cukru, bot, porcu-

lánu, dříví, uhlí, kovového zboží a bůhví čeho ještě. Milionkrát se řeklo, dokázalo a uznalo, že vývoz je možný jedině za dovoz, všechny kompenzační smlouvy k tomu směřují, protože dnes, v době naprosto zamrzlého kapitálového mezinárodního styku, v době minimálního ruchu cizineckého, v době nepatrného zisku z dopravy je to jedině výměna zboží za zboží, která přichází v úvahu v celkové platební bilanci. To, co děláme, je však celní šílenství — abychom užili velmi případného termínu *Hotowitzova* — protože zvýšili-li si cla do nemožné výše, abychom zarazili kdejaký dovoz, nemůžeme se kochat nadějí, že něco vyvezeme. Račte mi laskavě nalézt v celém světě stát, který bude ochoten odebírat naše zboží, aniž by nám za to nechtěl něco dodávat. „Ano — a právě proto musíme mít negociační cla, aby nám stát, který od nás odebírá zboží, slevil svoje cla“ — namítnou zastánci celní revise. Jenomže k tomu je třeba podotknouti, že náš celní sazebník není nevinná panna, která by nevěděla, co jsou to negociační cla. Máme jeden z nejvíce ochranných celních sazebníků. Jakožto příklad budiž uvedeno, že cena škrobu činí v Holandsku 160 Kč, ale naše clo na bramborový škrob činí 208 Kč, že cena německé sody činí 90 Kč, naše clo 45 Kč. Nebo že při ceně 400 Kč činí clo na kyselinu octovou 1800 Kč. V posledním případě tedy máme více než 400procentní celní zatížení — o negociační instrument tedy více než postaráno. To jsou sice vybrané ukázky — ale průměrná ochrana činí u nás asi 25%.

Co by to znamenalo?

Řekněme si nyní závěrem, co by znamenalo zvýšení cel. Ti, kdož se ho domáhají, ubezpečují nás sice nemožno — ale někdy neubezpečují a otevřeně přiznávají opak — že zvýšení cel nebude mít za následek zvýšení cen. To však není pravda! Kdyby tomu tak bylo, pak bychom prostě odmítli jednání o revisi celního sazebníku s poukazem, že je to práce docela zbytečná, neboť, nemá-li se na dnešním stavu nic měnit, proč tedy dělat takovou namáhavou a vzrušující revisi? Leč ti, kdo se domáhají vyšších cel, vědí, proč to chtějí, a i když se uvádí, že mnohá cla, takto autonomně upravená, jsou smluvně vázána, takže se zvýšení zatím neprojeví, je třeba podtrhnouti právě toto „zatím“. Byli jsme už svědky tolika revisí, že by nás nepřekvapila ani revise obchodních smluv, při které by právě ony položky byly vyvázány. Agráři postupují velmi cílevědomě. Napřed se zvýší autonomní sazby a pak při nejbližší příležitosti se přijde s požadavkem revise smluv. Agráři přesně vědí, co chtějí, a jdou také důsledně za svým cílem. To je třeba jim přiznat. Naproti tomu průmysl neví, co chce. Průmysl hájí docela s úzkého hlediska svůj průmyslový zájem a je ochoten concedovat zemědělské požadavky, kde není naprosto bezprostředně dotčen. Že je dotčen spotřebitel, že se zvýšením cel zvýší ceny potravin, nechává jej, jak se zdá, naprosto lhostejným. Jako by neviděl, že zvýšení cen potravin musí mít za následek zdražení průmyslových výrobních nákladů, protože dnešní mzdy jakž takž odpovídají dnešnímu indexu životních nákladů. Zvýšení cen musí mít za následek zvýšení mezd. Můžeme vůbec připustit v Československu, které, jak jsme na těchto místech několikrát uvedli a jak později uvedla ve své výroční zprávě i Národní banka, se nepřízpusobilo světovému cenovému po-

klesu a stalo se v několika letech nejdražší průmyslovou zemí Evropy, můžeme připustit zvyšování cen? Zač potom chceme prodávat za hranice? Vždyť už dnes jsou naše výrobní náklady tak vysoké, že konkurujeme jen dumpingem, že prodáváme v exportu pod výrobními náklady a vynahrazujeme si to přírůžkou, vybíranou od domácího konsumu. Je v tom, co se dělá a co se připravuje, co se má nyní urychleně provést zmocňovacím zákonem, špetka logiky? Kdo ponesе za toto šílené podnikání odpovědnost?

Nemám ve zvyku být patetický. Ale tentokrát opravdu si nemohu odpustit, abych neskončil sice hodně otřepaným, leč zde upřímně míněným:

Varuji!!

literatura a umění

Franta Kocourek:

U průkopníka české literatury v Anglii

Otiskujeme rozhovor našeho spolupracovníka s anglickým spisovatelem Paul Selverem. Je v něm teprve souhrnně zachycena jeho překladatelská práce z češtiny. Je to zároveň přehledka skoro všeho, co bylo vykonáno pro českou literaturu v Anglii. A ukázka, co všechno může znamenat jediný člověk pro věc tak záslužnou, co všechno pro ni může udělat na půdě tak cizí, v neschůdném terénu, plném nepředstavitelných a nepředvídaných překážek. Londýn v květnu 1933.

Sedí naproti mně, v rozlehlém podzemním restaurantu u Piccadilly Circus, rozpačitý a plachý na pohled, pevný a rozhodný v úsudcích. Ptám se ho na osud posledních překladů Karla Čapka, na anglické a americké štěstí literatury polárníka Welzla a když slyším odpovědi a poznámky okolo nich, říkám si, že by náš rozhovor asi zajímal české čtenáře. A že by stálo za to probrat jednou překladatelskou činnost Paul Selvera z češtiny do angličtiny soustavně, tím spíše, že to ještě nikdo neudělal. Ale to až po obědě a ne tady, v restauraci: pozval mě do svého bytu, u knihovny s ukázkami bude příhodnější atmosféra.

Za zvuků všudypřítomné Dvořákovy „Humoresky“, kterou hraje restaurační orchestr, si Paul Selver stěžuje svým suchým a stručným způsobem na zjev, který zasluží komentování: již řadu let vede Selver literární rubriku časopisu „Times“. Často tam píše o českých knihách a to má pro českou literaturu v Anglii neobyčejný význam: referát o české knize z pera Angličana ve velikém tradičním anglickém listě váží u Angličanů víc než jakékoliv jiné, třeba sebe oficielnější doporučení a po případě nákladná propagace. Selverovi nejde o slávu u nás, ale je mu divné, že za celá ta léta si jeho soustavných kritik a referátů o českých knihách z českých kulturních kronikářů nikdo nevšímá.

„Snad je to nezajímá, snad to nechtou,“ říká Paul Selver, skloněn nad svým desertem, „ale ujišťuji vás, že v českém tisku zmínky o té referentské práci, která má pro českou literaturu, myslím, svou cenu, by se daly spočítat na prstech jedné ruky. Proč to?“

Nad mramorovým krbem zaskleno visí několik dopisů od autorů, které objevil Angličanům. Z českých básníků tady je dopisem zastoupen Otakar Březina a Antonín Sova. Dřív než začne zpověď, povězme něco

o zpovídáném. Paul Selver se narodil 1888 v Londýně, z matky, která je čistokrevná Londýňanka, a z otce Poláka, od pruských hranic. Po absolvování university, kde se věnoval germánské filologii, se stal učitelem na středních školách v Londýně i na anglickém venkově. Po čtrnácti měsících válečné vojny byl přeložen do ministerstva války, kde na základě zpráv z českých novin spisoval týdenní referáty o politické situaci v Čechách, na Moravě a na Slovensku. Tyto referáty vycházely jako přílohy ve formě brožurek tiskem, určeny pro anglický tisk a parlament. Po demobilisování se stal členem tiskového oddělení československého vyslanectví v Londýně.

Zná pěknou řádku řečí, vedle angličtiny, němčiny a francouzštiny je to ze slovanských jazyků polorodná polština, ruština, čeština a srbochorvatština, ale také několik jazyků severských. Literární činnost zahájil ve svých třidvaceti letech — a to překladem z Petra Bezruče, ukázkami ze Slezských Písní, které vyšly 1911 v časopise „New Age“. V knižním vydání překladů z českých básníků ho předešel o osmdesát let jistý — ale jinak neznámý — John Bowring, který vydal roku 1832 v Londýně u Rowlanda Huntera (St. Paul's Church Yard) „Wybor z básnictví českého Cheskian Anthology being A History of the Poetical Literature of Bohemia“.

Je to kniha o 270 stranách, se šedivou obálkou, její exemplář našel Selver v antikvariátě, je zachovalý, pochází patrně z knihovny některého oxfordského profesora.

„Prawau wlast gen w srdci máme,
tuto nelze bít ani krásti“, Kollar, je tištěno na titulní stránce, pod tím

„Our heart — our country's casket and defence
Our country, none shall steal — none tear it thence“
a ještě pod tím: „Hudbu a zpěvy Čech milug“. Je to výstižný obraz tehdejší české lyriky: Čelakovský, Puchmayer, Kollar, Hanka a Žofie Jandová, o níž překladatel Bowring ví jen to, že „je dcerou českého učitele a vdána na Moravě“.

Potom osmdesát let nic — až 1912 vydal Paul Selver u dnes už zaniklé londýnské firmy Drane „Modern Bohemian Poetry“, 200stránkovou antologii z básníků od Kollára po Machara.

„Byla příznivě přijata, vzbudila zájem ovšem jen v kruzích literárních. Za války jsem připravil do tisku druhou antologii, „Anthology of Slavonic Literature“. Nakladatelství Paul Kegana ji také ještě za války přijalo, ale vyšla až 1919.“

Je to rozsáhlejší, 300stránková antologie, přinášející ukázky z prózy i veršů skoro všech slovanských národností, s výjimkou slovenské, lužické a bulharské. Čeští básníci tam mají význačné místo: Vrchlický, Sova, Machar, Březina, Neruda, také Arne Novák je tu zastoupen svým imaginárním dialogem. Krátce potom, 1920, vydal Selver překlad Macharova „Kriminalu“ — pod názvem „The Jail“ v Oxfordě u Basila Blackwella. Knize se podařilo upoutat pozornost jako dokumentu rakouské persequce Čech za války. Téhož roku, 1920, vychází u Paul Kegana po vzoru „Modern Russian Poetry“, tamtéž Selverem vydané r.

1917, „Modern Czech Poetry“: proti stránce originálu je stránka překladu, způsob nejlepší i v případě nejpečlivějšího a nejdokonalejšího překladu. Je tu sedm českých básníků, ke starým Selverovým láskám přistupuje několik nových: Vrchlický, Machar, Toman, Bezruč, Březina, Theer, Sova.

Roku 1921 přichází na anglický knihkupecký trh první — a dosud jediná — samostatná cizí publikace o jaroměřickém básníkovi: „Otokar Březina, a Study in Czech Literature“, v Oxfordu, u Basila Blackwella. Tato knížka o 61 stránkách nese značku české výroby: Printed by F. Obzina, Vyškov, Czechoslovakia.

„Není to žádná hluboká studie,“ poznamenává autor, je takřka elementární, protože je určena pro cizí čtenáře, kteří o Březinovi nevědí vůbec nic, nebo docela málo. Stručný životopis, rozbor hlavních básní a výňatky, ukázky z veršů i prózy. Je tam také několik celých básní, jak vidíte, a ke konci próza, ukázky zajímavé pro anglického čtenáře slohově i obsahově.“

Rok 1923 zahajuje etapu Selverových překladů jednotlivých českých děl. První je „R. U. R., Rossums Universal Robots“, s podtitulem „A Fantastic Melodram“, ve versí divadla Guild, vydáno u Doubleday, Page & Comp., New York 1923. Týž překlad byl proveden v Americe na Theatre Guild a potom všude jinde, v Londýně na „St. Martin's Theatre“ — dosud se občas hraje. Je to tedy Paul Selver, který se stal prostředníkem mezi českým dramatikem a anglosaským světem, a pomohl proslavit Čapkovo jméno ve světě.

„Je to zvláštní,“ říká Selver, přehrabuje se ve své knihovně při pátrání po dalších knihách, jimž dal nový život: „Od té doby, kdy se R. U. R. dostalo do Anglie, slovo „robot“ přešlo nejen do literární, ale i do zcela běžné anglické konverzace. Stalo se už obyčejným slovem, každý Angličan mu rozumí. „R. U. R. vzbudil ohromný zájem, hrál se nepřetržitě několik měsíců. Je to jedna z divadelních her, která od války v Anglii uměla na sebe soustředit nejvíce pozornosti. Měla docela mimořádně velký tisk (rozuměj kritiky, referáty, polemiky). Způsobila to — podle mého názoru — její směla, nová myšlenka a aktuálnost: úzké spojení se současnými i budoucími společenskými problémy.“

A tady je v poloplátěné vazbě jiný Karel Čapek: „Anglické Listy“, „Letters from England“, první vydání z roku 1925, u londýnské firmy Geoffrey Bles. Na titulním listě je Karel Čapek označen jako „author of R. U. R.“. Pokud Selver ví, vyšly „Letters from England“ v sedmém vydání. A tady je pro změnu něco od Josefa Čapka: jednoduchá oranžová vazba s černým hřbetem, skrývající „Zemi mnoha jmen“: „The Land of Many Names“, jejíž překlad vydal Selver a londýnské nakladat. George Allen & Unwin.

„Země mnoha jmen se hrála v Gate Theatre, je to pěkné divadélko. Bohužel je to hra, která vyžaduje velké výpravy. Ještě dnes myslím na to, najít někoho, kdo by byl schopen pořádně tu hru provést.“

„Věc Makropulos“ se jmenuje v Selverově překladu „The Macropulos Secret“ a vyšla roku 1927 v Londýně u Roberta Haldena. Hru provedl nejdříve divadelní klub Theatre Arts Club, který hraje pro své členy v různých londýnských divadlech, a protože jejich představení měla úspěch, převzalo „Tajemství Makropulos“ do svého repertoáru Embassy Theatre, rovněž v Londýně.

Tam už se na nás dívá tvář jiného českého autora, ale než k němu přejdeme, podívejme se na knihu, která je zřejmě čapkovská: je to možno rozeznat jen podle vazby, na jejímž hřbetě se černají tři písmena: R. U. R. Z ostatního textu nevyčteme nic, protože je to japonsky namalováno. Dokonce ani polyglot Selver tomu nerozumí, což mě poněkud překvapuje. Všechno, co o té knížce ví, je, že je to japonský překlad „Robotů“, porízený v Japonsku na základě jeho anglického překladu. A kdo to přeložil? To Selver také neví. Na první — to jest na poslední — stránce záhadné publikace je zřejmě ručně napsaný sloupek s věnováním od japonského překladatele, ale co tam praví a jak se jmenuje, zůstává záhadou.

Čeká na nás velká kniha se smaragdově zelenou vazbou: paměti našeho zahraničního ministra: „My War Memoirs“ by Dr Edward Beneš, Czechoslovak Minister of Foreign Affairs, se Strettiho tuší ve frontispici. Selver ji vydal roku 1928 v Londýně u G. Allen & Unwin. Má 512 stran.

„Je se svolením autora poněkud zkrácena pro anglické čtenářstvo, vypustil jsem partie zajímavé jen pro české čtenáře. Kniha byla přijata se zájmem v kruzích, které si všímají zahraničního odboje, angličtí čtenáři ji uvítali jako zajímavý obraz poválečného hnutí v nástupnických státech.“

Válečné paměti Benešovy jsou vystřídány roku 1929 novou antologií, „Anthology of Czechoslovak Literature“, vydanou u Routledge (Paul Kegan) v Londýně. Proti dřívějším Selverovým výborům z českých básníků je úplnější. Má 30stranový úvod a odkrývá do české literatury pohled hned od začátku českého jazyka: je tu zastoupen Hus, Chelický, Komenický, z novějších básníků tu přicházejí ke slovu Hořejší, Hora, Medek, Kupka, Jirko a končí se dvěma básněmi Wolkerova: „Poštovní schránka“ a „Pohřeb“. Vedle ukázek z básní jsou tu ukázky z prózy: Langerova „Včasná smrt“, Karla Čapka „Otcové“, Čapka-Choda „Povídka $x^2 + y^2 = z^2$ “. Zařazeny též ukázky slovenské poesie a prózy, Urban Vajanský, Hviezdoslav, Krasko, Rázus, Kukučín (povídka o rekrutech): je to po prvé, co byla slovenština přeložena do angličtiny.

Po této knize přesazené od nás do anglosaské půdy přichází na řadu dvanáctá, purpurová kniha úctyhodné tloušťky, s bájným křížencem lva a orla, nohem, nad rozvěvenou knihou, což je symbol nakladatelství Doubleday, Doran, New York. Vyšla ta kniha roku 1930 a neukrývá nikoho menšího než dobrého vojáka Švejka: „The Good Soldier Schweik“, stojí na titulní straně, by Jaroslav Hasek, Illustrated by Joseph Lada. Kniha má 448 stran a stojí dva dolary padesát.

„Skončil jsem překlad tam, kde Švejk přichází do zajetí. Zpracoval jsem to tak, aby si čtenář vůbec neuvědomil, že je to zpracování. Vynechány jsou partie lokálního významu, vynechány jsou anekdoty a narážky, vždy tak, aby nebyla porušena souvislost a plynulost. Spojoval jsem obsah prvních tří knih. Americký nakladatel byl nadšen, dělal knize velkou reklamu — a byl také odměněn úspěchem. Naproti tomu u anglického nakladatele jsem měl dojem, že se mu do Švejka nechce. Ale byl vázán k vydání smlouvou s americkým společníkem a také knihu vydal, ale bez nadšení, bez reklamy. Tak, tak, že oznámil vydání knihy. Připadalo mi to tak, jako kdyby šlo o ženu, která má nemanželské

dítě. Přes takové macešské chování měla i v Anglii kniha úspěch. Je rozebrána.“

Po intermezzu Edvarda Beneše a Jaroslava Haška se vrací Selver k překladu Karla Čapka, který se zatím jmenovanými hrami a překlady stal v Anglii opravdu populárním. R. 1931 posílá Selver z nakladatelství G. Blesse v Londýně do anglosaského světa Čapkův španělský výlet, po úspěchu Anglických listů nutně „Letters from Spain“. Leží tu v temně růžové vazbě se zlatými písmeny, tato knížka, která se dožila v krátké době neobyčejného úspěchu: vyšlo už třetí vydání. A tady další knížka, velká sbírka povídek, sebraných a vybraných Selverem z obou kapes Karla Čapka: „Tales from Two Pockets“. Dvacet sedm povídek na 287 stranách, vydal Faber & Faber v Londýně 1932. „Vynechal jsem povídky, které se mi zdály méně zajímavé pro anglosaské čtenáře. Podařilo se mi najít v Americe nakladatele, který má do vydání této knihy velkou chuť. Ale nemohu dostat svolení Karla Čapka.“

Rok 1932 je také rokem lancírování jiného, můžeme říci „shodou podivuhodných okolností“ českého autora: mezi českými a slovenskými básníky, mezi Macharem, Karlem a Josefem Čapkem, mezi Edvardem Benešem, Otokarem Březinou a Jaroslavem (Haškem se prodírá hranatá postava se širokou, usměvavou tváří: toť polárník Welzl, jehož „Třicet let na zlatém severu“ vydal Selver v Londýně u G. Allena, s polární mapou, nad níž se potom v Americe strhla hádka odborníků. Tentýž překlad vyšel — rovněž 1932 — v Americe, u Macmillan Company, New York. A právě toto americké vydání vyneslo v červenci minulého roku Welzlovi tučnou cenu „Month Clubu“.

A nakonec zase Čapek, tentokrát holandské obrázky, nazvané zase „Listy“: „Letters from Holland“, v kanárkově žlutém rouchu s červeným tiskem, u Faber & Faber 1933. „Čapek vždycky vzbudí v Anglii zájem. A hned. Holandské listy měly za první týden po svém vydání dvacet referátů v předních listech, některé velmi dlouhé a vesměs příznivé. K úspěchu knih pomáhají nemalé autorovy ilustrace.“

A co chystáte?

„Novou antologii lyriky, ale tentokrát básnický výběr v evropském měřítku: „European Poets“. Antologii mám vlastně už hotovou. Je v ní zastoupena většina moderních básníků, bez výjimky nové věci, nic z toho, co je obsaženo už v dřívějších mých antologiích. Kniha začíná padesátistránkovým kritickým úvodem, píšu v něm také o překládání veršů.“

Na závěr naší literární besedy prosím Selvera, aby řekl něco ze svých dojmů a zkušeností překladatelství z češtiny.

„Našel bych rád pochopení i pro jiné české autory než ty, které jsem do Anglie uvedl. Obtíž tkví v tom, že anglický knižní trh má zvláštní podmínky. Nejlépe se udá kniha, která má tři sta stran. Co je kratší nebo mnohem delší, má zeslabené chance. A druhá, větší překážka: anglický nakladatel nemá možnost, aby dostal o české knize potvrzení mínění toho, kdo ji navrhuje, myslím mínění ještě někoho jiného než překladatele. U literatury německé nebo francouzské je to daleko snadnější, najde vždycky své lidi, o jejichž úsudek se může opřít. Ale když chci na příklad prosadit uveřejnění nějakého ještě neznámého českého autora, zna-

mená to, že vlastně musím předložit celý překlad hotový.“

Uklízíme patnáct českých knih Selverem do angličtiny začarovaných, jejich hned po stvořiteli druhý autor je zařazuje do knihovny plné ještě nepřeložených českých, slovenských, polských, ruských autorů. Poslední na své místo se vrací serie básnických antologií. A Selver říká:

„Anglická lyrika, zejména dnešní doby, je proti vaší lyrice strážlivější. Česká lyrika je po lidské stránce bohatší, má více odvahy vyjádřit lidské nitro, zejména své vlastní nitro. My máme básníky, kteří místo aby vyjádřili sebe, vyhýbají se tomu a přenášejí své city do přírody. Česká lyrika je pathetičtější, to leží také v povaze: Angličan neprojevuje tak volně své city, i když básník má v tom směru více volnosti. Pokud jde o prózu: příznačná stránka české literatury: v poměrně krátkém čase prodělala veliké změny. Čtou-li Češi knihy z počátku XIX. století, je to proti moderním českým knihám takový rozdíl ve slohu a jazyku, jako když čtou Angličané knihy ze XVII. nebo počátku XVIII. století.“

Ale nakonec se ještě vrací k lyrice:

„Vážím si jen ryzí lyriky. Mezi českými básníky mám rád Vrchlického, ale jen v některých jeho věcech: básně „Hudba v duši“ a knihy v té periodě a na konci jeho života, „Damoklův meč“, skladby odlišného, smutného a hlubšího rázu. U Sovy si vážím nejvíc jeho ryze lyrických věcí, méně jeho pathetických básní. Potom Bezruč a Březina, který je ovšem složitý problém: tady nejde jen o ryzí lyriku. U Bezruče si vážím právě pathetické síly, která nemá nedostatky jiných sociálních a politických básníků, kteří podléhají plané rétorice. U Bezruče je citelná vnitřní síla, a potom: každé slovo má své poslání. Machar je nebo byl skutečně velký básník, se zvláště vyvinutým smyslem pro dramatické možnosti určité osobnosti a události. Moderní směry? Mám pro ně málo pochopení. Nebo spíše: rozumím jim, ale neschvaluji je. Zdá se mi, že je to jen hra. Mám zkrátka jiný názor na funkci lyriky.“

dopisy

O politiku německé sociální demokracie

Vážený pane redaktore,

ačkoliv jste už sám ujistil v posledním čísle pana dra Eгона Schwelba, že „Přítomnost“ kritizuje německé sociální demokracie ne proto, že by jim chtěla uškodit, ale proto, že se strachuje o vývoj jejich příští politiky i organizace, dovoďte mi, abych i já panu dru Schwelbovi odpověděl.

Lituji, musím-li to říci naplno: není to náš nápad a nikoho z české strany, že by mohla německá sociální demokracie vyjít z prvního skrutinia příštích parlamentních voleb bez jediného mandátu, ale je to strach některých německých sociálních demokratů. Kdyby to kolportovaly nějaké horké hlavy točící se kolem politiky, nestálo by to za řeč, ale právě že to říkají sociální demokraté sami, je to na pováženu. Proto, že to svědčí o malomyslnosti, o nedostatku sebedůvěry a lidé

takto disponovaní jsou vždy snadno svedeni k neprozřetelným a politicky nepromyšleným činům. Věřím, že redakce „Přítomnosti“ by nebyla moji glosu otiskla, kdyby tomu nebyla rozuměla právě jen takto a kdyby nebyla téhož názoru, že panika a malomyslnost je nejhorší politický rádec.

O tom, že by německá sociální demokracie nebyla zachvacována čas od času nacionalistickým radikálem, je škoda polemizovat. Všichni to víme a ona sama nejlépe ví, že kdykoliv je v koalici nějaká otázka, která může jen vzdáleně souviset s nacionalistickým cítěním našich Němců, nebo lépe řečeno, které by se mohli chytit hakenkreuzleři proti německým vládním stranám, zapomene vždy sociální demokracie na všechny zásady koaliční loyality i na věcnost a žene se do nacionálních vod. Konečně i to netleskání ministru Benešovi považujeme za příznačnější zjev, než řeč oficiálního řečníka strany, která nám nebyla neznáma a kterou nám dr. Schwelb citoval. Kdyby si s rozhodnutím být naprosto upřímný a nezaujatý přečetl všechno, co o Benešově zahraniční politice řekl židovští členové jeho strany a co nežidovští, musel by nám přiznat i to, že nekonstruuje, ale vidíme na vlastní oči a slyšíme na vlastní uši ten rozdíl, který tu skutečně je.

Nejrozhodnější však zůstane pro naše varování historie se zákonem o sekvestraci dolů. Pan dr. Schwelb prostě o tom řekl, že není pravda, jako by to německá sociální demokracie sabotovala z důvodů nacionalistických, ale jen prosadila to, co předpisuje zákon, aby totiž byly slyšeny revírní rady. To snad někdo namluvil dru Schwelbovi, ale my si to nemůžeme dát namluvit. Víme, že v senátě byl tento zákon projednán už 14. června 1932, tedy téměř před rokem, a že už tehdy prohlásil německý senátor dr. Heller, že celá ta věc mu zavání „znárodněním dolů“ a dodal k tomu pateticky: „Znárodnění dolů bude provedeno jen přes naše mrtvoly!“ Pod těžkým nátlakem koalice však pro tento zákon německá sociální demokracie v senátě hlasovala, ale ve sněmovně se tomu vzepřela. Od té doby leží usnesení senátu o této věci v ústavně právním výboru sněmovny a nemůže se dostat na pořad jednání, protože to prostě německá sociální demokracie nedovolí a při zásadě koaliční jednomyslnosti musí být její hlas respektován. Ostatně kdyby tato strana tento vyložené sociální zákon nesabotovala, byla by se postarala, aby dobrá zdání revírních rad včas došla, bylo-li o ně vůbec požádáno. (Nemohli bychom mít vysvětleno, proč trvala strana na zachování zákona o slyšení revírních rad až po usnesení senátu?)

Tak je to tedy s německou sociální demokracií a nejde o nic jiného, než ji včas a důrazně varovat, aby nepropadala panice. Že k tomu má sklony, vidí každý, kdo není právě jejím členem a dovede se na skutečnost podívat zpřímá. jak

listárna redakce

Oprava

V článku „Rasová teorie a právo“ v čísle 21., str. 330, druhý sloupec, 12. řádka zdola, má být místo „535 před Kristem“ správně „535 po Kristu“.

Akademická inteligence doplňuje své knihovny v Ústředním studentském knihkupectví a nakladatelství, v Praze II., Spálená ul. 20, Pasáž, telefon 32195.

Velký výběr

plnicích per

(Parker, Wagner, Waterman, Astoria, Mont Blanc atd.).

crayonů, zápisníků, soenecken a pod. psacích souprav a podložek; aktovek a j. nepostradatelných pomůcek kancelářských i technických má na skladě:

K. Wagner. Brno-Česká 16